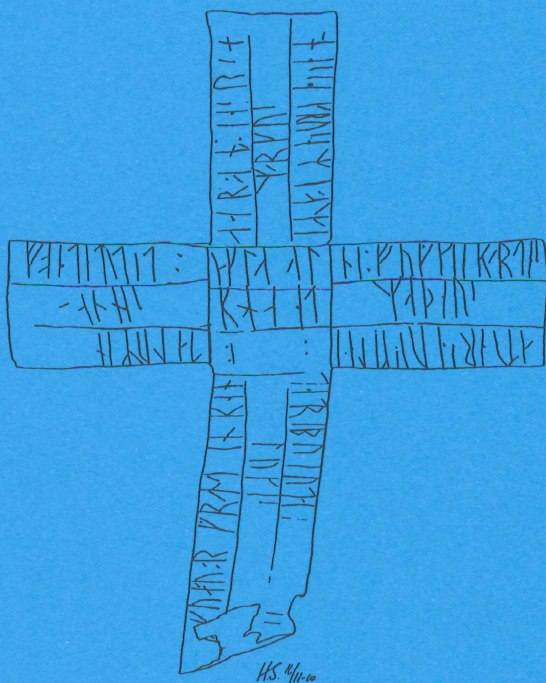

NYTT OM RUNER

Meldingsblad om runeforskning

Nr. 15

2000 (publ. 2001)

ISSN 0801-3756

Nytt om runer: Meldingsblad om runeforskning

Nr. 15, 2000 (publ. 2001)

INNHold

<i>Nytt om runer</i> , femtende årgang	3
Arbejdet ved Runologisk Laboratorium, København	4
New Anglo-Saxon Rune Finds	10
New Runic Find from Borgharen (Maastricht), the Netherlands	12
Die Runenarbeit am Seminar für deutsche Philologie (Arbeitsstelle: Germanische Altertumskunde), Göttingen	14
Ein Bleiring aus Trier	15
Arbeidet ved Runearkivet, Oslo	16
Verksamheten vid Runverket i Stockholm	21
Annual Runic Mini-Symposium for 1999, Groningen	38
Dictionary of Proper Names in Scandinavian Viking Age Runic Inscriptions	40
Runic Bibliography for 1999	41
Supplements to the Runic Bibliographies for 1995 to 1998	56
Addresses of Centres for Runic Research	59

Nytt om runer: Meldingsblad om runeforskning

ISSN: 0801-3756

Redaktør/Editor: James E. Knirk

Medredaktør/Co-editor: K. Jonas Nordby

Adresse/Address: Nytt om runer, c/o Runearkivet
UKM/Oldsaksamlingen
Universitetet i Oslo
Postboks 6762 St. Olavs plass
N-0130 Oslo, Norge/Norway

e-mail: k.j.nordby@ukm.uio.no

Web site: <http://www.ukm.uio.no/runenews>

Nytt om runer, femtende årgang

Dette, den femtende årgang av *Nytt om runer*, kommer ut mer forsinket enn noen gang før. Det beklager redaksjonen, men forsinkelsen har pga. svært uheldige omstendigheter for det meste vært helt uunngåelig.

Redaktøren, James E. Knirk, ble ansatt av Den Arnamagnæanske Kommissjon i Danmark og flyttet til København 1. mai 2000 for å begynne i en ny 3-års stilling som ordbokssjef og hovedredaktør av *Ordbog over det norrøne prosasprog/A Dictionary of Old Norse Prose*. Bind 2 av ordboken kom ut i desember 2000, og nøkkelheftet i februar 2001 – og Knirk hadde derfor, spesielt i det aktuelle tidsrommet, lite tid å avse til redigering av tidsskriftet. I over ett år var det ansatt bare deltidsvikar i Runearkivet, magistergradsstudent Jonas Nordby.

Sommeren 2000 skulle lokalene til Runearkivet pusses opp, og hele arkivet ble pakket ned og flyttet, inkludert alle underlagspapirene til *Nytt om runer*. Etter nedpakkingen ble planene for plassering av Runearkivet forandret og først ut på vinteren 2001 kunne Runearkivet flytte inn i nyoppussede lokaler i første etasje av samme bygning som før. Utover våren 2001 ble Runearkivet endelig pakket opp igjen.

I vårsemesteret 2001 ble Jonas Nordby ferdig med sin magistergradsavhandling i runologi: “Etterreformatoriske runeinnskrifter i Norge: Opphav og tradisjon”. Siden juni har han vært ansatt som heltidsvikar i Runearkivet. Nordby har siden mai 2000 stått for alt arbeid med nettsidene til *Nytt om runer* (www.ukm.uio.no/runenews) og har også laget Word-mal og stått for all databehandling og for digitalisering av bilder til dette nummeret av tidsskriftet. I tillegg har han tatt aktiv del i selve redigeringen av innleggene. *Nytt om runer* ville nok ikke ha kommet ut i år uten hans innsats.

Omslagsillustrasjonen til dette nummeret av *Nytt om runer* er Helge Sørheims avtegning av blykorset fra Sande i Sola, Rogaland, funnet i 2000. Både gjenstanden og innskriften samsvarer i nesten alle detaljer med blykorset fra Madla (N248). Nyfunnet vil bli presentert i neste nummer av tidsskriftet.

Redaktøren

Arbejdet ved Runologisk Laboratorium, København

Nyfund og nyregistreringer fra Danmark 1999

En mere udførlig gennemgang af de nye fund fra Danmark findes i *Arkæologiske udgravninger i Danmark 1999* (2000), 288–91. “Pragtmønten” fra Lund er publiceret i *Nordisk Numismatisk Unions Medlemsblad 1999* (nr. 8), 156.

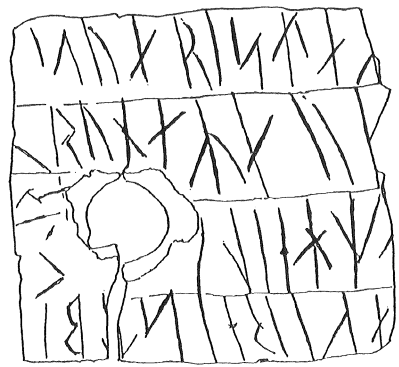
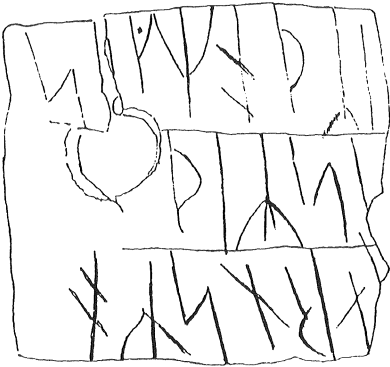
NYDAM LANSESKAFT 2 OG 3

Ved en lille supplerende udgravning i Nydam Mose i maj 1999 blev der mellem adskillige lodret nedstukne spyd- og lansestager fra germanertid, flere rigt ornamenterede, fundet to med runelignende indridsninger med tilsyneladende højrevendte, flerstregede tegn. De nye Nydam-fund (217x14711 og 217x15015) dateres af udgraverne til 400-årene. Trods visse tydelige runelementer kan indridsningerne næppe opfattes som andet end pyntede pseudoruner og skriftefterligning, måske med forbillede i en meningsgivende indskrift som den nogenlunde samtidige DR 196 Kragehul-lanseskraft. Der er også enkelte lighedspunkter med afvigende (rune)former fra brakteater og lidt yngre og omstridte indskrifter, som f.eks. det norske Ødemotland-ben eller Britsum-staven og Wijnaldumbenet fra Frisland. De bittesmå op- og nedadvendte kviste, som enkelte tegn på lanseskraft 3 er forsynet med – på en lodret stav f.eks. fire nedadvendte og fire opadvendte på venstre side mod fem og tre på højre side – kan ikke opfattes som chifferskrift-elementer.

ØSTERMARIE SØLVAMULET

Et lidet fragment af en runeamulet af sølv (danefæ, D10/2000) fra “Østerøpladsen” ved gården Englyst, Østermarie Sogn, Bornholm, blev undersøgt på Nationalmuseet i 1999, men er fundet med metaldetektor allerede i 1998 af Jack Simonsen. Der er gjort syv detektorfund – tre fra vikingetid og fire fra middelalder – på stedet. Den lille, ganske tynde sølvplade har på begge sider runer mellem rammestreger, den måler 2,2x2 cm og er forsynet med et hul med en diameter på ca. 5 mm. Pladens kanter synes at være nogenlunde intakte på de tre sider, mens den fjerde,

hvor det ene hjørne er bukket ind, afgrænses af en ujævn bruddkant, som skærer tværs gennem runelinjerne; den følger delvis runerne på B-siden. Der mangler antagelig noget i alle linjerne, men det er vanskeligt at sige, hvor meget. Runerne i de tre linjer på den ene side, som jeg har kaldt A, er 6–7 mm høje, i de fire linjer på B-siden er de maksimalt 5 mm høje. De ser ud til at være ristet efter hullet, som er lavet fra A-siden. Det er revet op i den ene side, og hjørnet af pladen bukker skråt opefter på B-siden. Trods skrammer og småhuller står runerne gennemgående skarpt, og læsningen er stort set sikker, men ikke læsefølgen; nogle af linjerne står på hovedet, fordi stykket er vendt under indristningen. Runetoppene i to af de tre linjer på A-siden vender samme vej, i forhold til dem står de på hovedet i den tredje linje, og på B-siden vender runerne i de to linjer på den ene halvdel modsat de to på den anden halvdel. En femte linje er tilføjet vinkelret på de andre, mellem yderkanten og hullet.

A: **sigmoþri**— (→)
þirsi— (→)
—?arnsmo (←)

B: **suaristar**— (→)
runarauk— (→)
—arheili (←)
—akireistþi (←)
?rk (↑)

På A-siden er pladen revet op langs en hovedstav uden bistave – en **i**-rune – i **sigmoþR**, og **R**-runen ses i ombukningen af det ene hjørne. På B-siden synes linje 1 (og 2) at skulle læses først, her er runerne størst, og der er mest plads mellem dem. Den femte linje, tværlinjen, synes at være klemt ind sidst mellem hullet og kanten, men pladsen smalner til, og overfladen er medtaget, den bøjede plade har små brud i sølvet. Vinkelret på **þi** i slutningen af fjerde linje ses foran **rk** en V-formet indridsning med åbningen skråt opefter.

Trods usikkerhed i læsefølgen, flere lakuner og utolkede dele synes det at have været en sammenhængende olddansk indskrift, og det er mest sandsynligt, at den begynder på A-siden – hvor der er mest plads – og indledes med **sigmoþR** – et hidtil ukendt mandnavn i nominativ, men bestående af velkendte navneled, jf. glda. *Sigh-* og *-moth*. Indskriften oversættes foreløbig forsøgsvis: “Sigmoid ... (for) dig(?) **si**... ... **?arnsmo**. Således rister(?) ... runer og ...**þR** held i ... Åge ristede **þi?rk**”. Det ville være fristende at læse det afsluttende **þi?rk** som **biark**, og sætte det i forbindelse med verbet *biargæ*, *bærge* i gammeldansk, ‘bjerge, redde, skjule’, eller en afledning heraf.

Typologisk synes der at være tale om en sen vikingetids/tidlig middelalderindskrift fra sidste halvdel af 1000-tallet.

KARISE PUDSINDSKRIFT

Ved restaureringsarbejde i Karise Kirke på Stevns i 1997 blev der opdaget en lille indridsning i den oprindelige, middelalderlige puds under tårnbuen i vestenden af skibets nordside, ca. 137 cm over gulvet, 94 cm fra østkanten af tårnbuen. Den lille indskrift, som stadig kan ses efter restaureringen, er knap 12 cm lang og består af 2,5–3 cm høje runer og runelignende tegn – de to sidste delvis ødelagt: **i?ku??ir??**. Den er næppe sprogligt meningsgivende.

Nyfund fra Skåne 1999

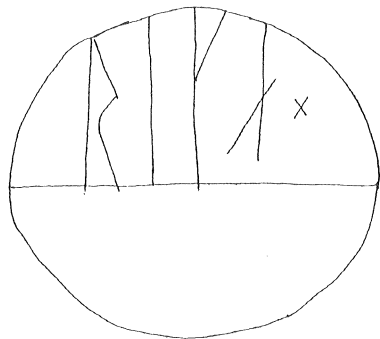
I januar 1999 blev flere fund (bl.a. fra Kulturens magasiner) undersøgt sammen med Michael Lerche Nielsen.

LUND "PRAGTMØNT"

I 1996 blev et fragment af en møntlignende (forgylt) sølvgenstand med en diameter på ca. 26 mm (KM 80.675:303) fundet ved en udgravning i Lundagård nord for domkirken. På forsiden af den ses formentlig en vel-signende Christusfigur indrammet af en indskrift bestående af ca. 4 mm høje runer og et majuskel-H. På bagsiden ses en tronende Christus og nogle få enkle bogstavtegn. Det er ifølge numismatikeren Jørgen Steen Jensen en "pragtmønt" og omtrent samtidig med en af Svend Estridsens runemønter, Hauberg 30, der normalt dateres til omkring 1065. Ca. en tredjedel er brækket af, så der er en lakune i den ret "forvirrede" runeindskrift: **+lkeuo—n̄psifiluH**. Slutningen er snarest en forvansket gengivelse af **i luti**, dvs. *i Lundi* ("i Lund").

LUND KARBUND 2

Træbunden fra Lund nr. 2 (KM 57135:1589), der er brækket midt over, måler ca. 8,5 × 9,5 cm. Runerne på den øverste del når en ubetydelighed ned under brudlinjen med fødderne, den midterste er ca. 5 cm høj. Rune 4 er gennemstreget, men bistaven er længere i højre end i venstre side. Da karret snarest er fra 1200–1300-årene, skal den antagelig læses: **rikæ×**. Det kan måske være kortnavnet *Riki* (lat. *Rico*) til et toleddet navn på *Rik-* og være navnet på ejeren med svækkelse af oprindeligt *i* i den svagtbetonede andenstavelse.

LUND KARBUNDE 3–4, FRAGMENTER

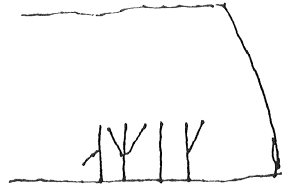
To fragmenter af middelalderlige træbunde fra Lund har samme nummer, KM 66166:2563, men stammer næppe fra det samme kar.

Fragmentet af karbund nr. 3 udgør ca. en tredjedel af en bund, det er ca. 6,4 cm i diameter og op til 3 cm bredt. Runerne står lige over brudkanten og kan have været

højere. Læsningen er usikker, fordi det er uvist, hvordan fragmentet skal vendes: **m??ş(??)** eller **(??)ş??y**.

Fragmentet af karbund nr. 4 er midterstykket af en karbund, ca. 9 × 2,5 cm med ca. 1 cm høje runer lige over den nederste brudkant, som kan have skåret lidt af fødderne på runerne. Læsningen og tolkningen af de bevarede runer **amik**, dvs. *a mik*, “ejer mig”, er sikker; men ejernavnet mangler desværre.

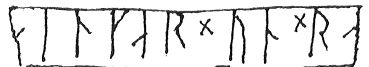

LUND TRÆGENSTAND

Dette træstykke fra Lund, et gammelt magasinfund (KM 12926), er 28,2 cm langt, ca. 2,5 cm bredt og 0,5 cm tykt, forsynet med små tappe i den ene ende og smukt dekoreret med planteornamentik på forsiden. Det er afbildet af Bengt Bengtsson (et tekstilredskab, fundet 1905) i *Res Mediaevalis: Festskrift till Ragnar Blomquist* (1968), s. 17. På bagsiden er det forsynet med 20 først rhombeformede, så vinkelformede indskæringer, over dem først tre ca. 1 cm høje binderune- eller gyldentalslignende tegn **þr**, **al** og en lodret stav med en cirkel på midten, muligvis med en svag **t**-bistav foroven: **et** eller belgbór, Φ . Ca. 2 cm herfra ses to fiskelignende figurer med finner, der kan opfattes som chifferuner med bistave; de er adskilt af en lodret streg, måske en **i**-rune: **3/2 i 2/2** dvs. eventuelt **þin**. Herefter ses nogle svage, diffuse spor og ca 7 cm fra den sidste fisk to-tre spidsvinkelformede figurer, svage småstreger og noget, som kan være tilløb til endnu en fisk. Det kan give indtryk af at være forsøg eller øvelser i runekunsten, og har næppe haft sproglig mening; men stykket er kun undersøgt rent foreløbigt, og dateringen er usikker.

UPPÅKRA BRONZESTRIMMEL

Det lille bronzestykke (Historiska Museum Lund U3574) fra den rige jernalder- og vikingtidsudgravning ved Uppåkra syd for Lund er et fragment, bestående af en 2,5 cm lang strimmel, der er brækket i begge ender, 7 mm bred og ca. 1 mm tyk, med en ufuldstændig indskrift på den ene side: —?ilkar×un×ra—. En rest af indridsning

i brudkanten i venstre side kan være spidsen af en **h**-bistav eller stamme fra et krydsskilletegn. Tolkningen er usikker, det er næppe en latinsk indskrift, men stykket kan have tjent et magisk formål. Det første **?ilkar** (**hilkar**, **×ilkar**) kan være et mands- (eller kvinde-)navn i nominativ og subjekt for verbet *unna* 'elske' i imperativ *unn* – eller eventuelt præsens (sideform til *ann*) – med et andet navn (m. eller f.) som objekt i dativ: *Ra...* Teoretisk kan der også være tale om tre navne: *...karr*, *Unn*, *Ra...* Indskriften ser ud til at være fra omkring 1000 eller senere.

Arbejdet i øvrigt

Ud over det almindelige arbejde samt forberedelserne til runesymposiet i år 2000 har Marie Stoklund i det sidste halvår af 1999 haft støtte (halv tid) fra Statens Humanistiske Forskningsråd til projektet "De danske runeindskrifter tidsfæstelse og typologi fra år 0 til ca. 1500". I forbindelse med opdateringen af det samlede danske runemateriale (som har været fortsat med studenterhjælp) har hun kunnet gå videre med en revision og ajourføring af den typologiske periodeopdeling, der var opbygget i *Danmarks runeindskrifter*.

Seniorforsker, museumsinspektør Marie Stoklund
Runologisk Laboratorium, Nationalmuseet, København

Von Thorsberg nach Schleswig

1994 fandt im Wikingermuseum Haithabu ein Internationales Kolloquium statt, das sich der Frage Sprache und Schrift im deutsch-dänischen Grenzgebiet widmete. Der Band *Von Thorsberg nach Schleswig*, der die im Rahmen dieser Tagung gehaltenen Vorträge und eine Edition der mittelalterlichen Runeninschriften von Schleswig und Oldenburg enthält, wurde von K. Düwel, E. Marold, C. Zimmermann herausgegeben und ist in den Ergänzungsbänden zum Reallexikon der germanischen Altertumskunde, Bd. 25 (Berlin/New York: de Gruyter, 2001), viii+307 S., erschienen. ISBN 3-11-016978-9; Preis: DM 236.

New Anglo-Saxon Rune Finds

Three Anglo-Saxon runic inscriptions were found in 1999 or 2000. They are all on metal, and two are, perhaps inevitably these days, the fruit of metal-detecting. This technique has produced a number of important discoveries recently, but it has its disadvantages—it is rarely possible to give a find-spot or find-date with precision, the objects often vanish into private collections and are thereafter hard to trace, photographs may not be available. Hence the several uncertainties and omissions in this note.

HOOKEED TAG FROM LINCOLNSHIRE

A hooked tag comes from Morton, near Gainsborough (NGR SK 8091), in Lincolnshire. It is made of copper alloy, its upper surface gilt. The tag is 28 mm long, roughly triangular, with two rivet holes at the broad end, both empty, and a further hole, still retaining its rivet, at the point. Three runes run the length of the tag, and there is a further letter apparently at right angles to them at the point, this last one partly obscured by the rivet. The letters are deeply cut with triangular grooves, and have well-formed serifs at the bases of their verticals and the ends of the cross-stave of rune 3. Rune 1 is 'm' and rune 3 'n'. Between them is a graph which is probably intended as 'y' of a variant type, with the inset 'u' linked to the vertical, as in the letter identified as z in MSS Exeter 3507 and Cotton Vitellius A 12 (R. Derolez, *Runica Manuscripta: The English Tradition* [Brugge 1954], p. 230). The only alternative seems to be to take this graph as a very stylised 'æ', but that is very unlikely. Of rune 4, at right angles to runes 1–3, only the bases of two staves survive below the rivet, with perhaps part of a curved top above it. This looks likely to have been 'r' or 'u'. The whole runic sequence makes no obvious sense.

The tag has been dated tentatively to the eighth or ninth century.

SPINDLE WHORL FROM NORFOLK

In March 2000 a lead spindle whorl was found near Gayton Thorpe (NGR TF 7418) in Norfolk. It is subconical, the diameter 19 mm at base,

11 mm at top, the height 9 mm. The surface is pitted and scratched, but some, though not all, of the scratches indicate runic forms. There appear to be a sequence 'sud'. The first of these is unclear but the form of 'd' is quite distinctive. Not enough remains here for any certain reading.

STRAP-END FROM NORTHAMPTONSHIRE

This strap-end was a surface find, from arable land next to a public foot-path at Perkins Lodge Farm, Long Buckby (NGR SP 6267), in Northamptonshire. The piece is a fragment only, both ends broken away. Surviving length is 32 mm and maximum width 15 mm. It is of base silver, and dates to the late eighth century. Two runes (one only fragmentary) are cut along the axis of the strap-end, a third is set at right angles to this line, at the tip of the piece. They are clearly and sharply cut, with bold serifs. Of the first damaged rune a vertical can be traced coinciding with the edge of the fragment, with a lower arm, as ᚗ . This can only be a part of the rune *eohliþ*, whose full form would be ᚗ . The second rune is a clear double-barred (i.e. diagnostically Anglo-Saxon) 'h'. The third graph is presumably the rune 't', though it is worth noting that this 'arrow-head' pattern is occasionally seen on earlier objects, perhaps as a decoration, perhaps (speculatively) as the symbol for the god *Tiw* as its rune-name *tir* suggests. Of course, this second explanation is unlikely at a mid-Saxon date.

The transliteration of this piece is thus '] ᚗ h || t '. (Theoretically one could read it the other way round, ' t || h ᚗ [' or an alternative ' t || h t [', but the sequence ' th ' would be unconventional.) The value of

the rune ' ᚗ ' is something of a problem. It is rare in English inscriptions, where it represents sometimes a spirant, sometimes a vowel in the neighbourhood of [i(:)]. The formal appearance of the Long Buckby inscription suggests it may be a part of a personal name (as the name '+aldred' on the Brandon tweezers, also formal and seriffed). The common element *-berhtl-briht*, or the monothematic *Berht/Briht*, are possibilities.

R. I. Page
Corpus Christi College, Cambridge

New Runic Find from Borgharen (Maastricht), the Netherlands

In september 1999 a bronze belt buckle with a runic inscription was found in a man's grave in a small Merovingian linear cemetery (*Reihen-gräberfeld*) situated inside a former Roman villa, close to the river Maas. The excavation of the grave-field was carried out by the Dienst Stadsontwikkeling en Grondzaken of the city of Maastricht, under supervision of curator and archaeologist Wim Dijkman.

The site lies on the east bank of the Maas, to the north of the village of Borgharen, north of Maastricht, in the province of Limburg. The date is 600 or early 7th century AD. The shallow grave contained the skeleton of a man between fifty and sixty years old. The orientation of the grave was NW-SW (head in SW). The runes are on a bronze belt buckle, reading **bobō**; 'o' is **opilan* (𐀓). Other grave gifts were a sword with an iron buckle, a short sword (sax), a green glass bottle, a green glass scale, a blue glass goblet, bronze belt fittings, two arrow-heads, another bronze buckle, remains of a shield and an umbo, remains of a wooden bucket and a gold coin which probably served as an obolus. Wooden bucket and obolus are regarded as typical Frankish gifts to the deceased. The grave is considered a 'rich' grave, perhaps a so-called founder's grave.

At the man's feet the bronze belt buckle with runes was found. The runes are clearly readable. Bobo may be regarded as the name of the owner. The runes may be labelled 'Continental' because of the form of the 'o' and especially because of the form of the 'b'-runes, which have their pockets wide apart, such as can be found in inscriptions from Bavaria (e.g. the Schwangau S-fibula) and Alamannia (e.g. the wooden stave of Neudingen).

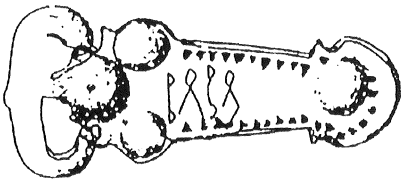
The runes are carved on the front of the object, which is a very rare phenomenon; compare e.g. the Pforzen (Bavaria) belt buckle, which also has its inscription on the front.

The name Bobo is well known in Merovingian contexts. Bobo is listed in Hermann Reichert's *Lexikon der altgermanische Namen*, vol. 1, p. 144. Gregory of Tours, in his *Historia Francorum*, mentions a dux Bobo

as son of Mummolinus. Reichert writes about the name Bobo (pers. comm.): “Short names like this explode in Merovingian times among Franks, Visigoths, and later on they spread further. The fashion must have started among the Merovingian Franks.”

Because of the location (Maastricht is close to Herstal, one of the centres of Frankish power), the grave gifts and the name Bobo, we may conclude that the deceased was a Frankish soldier (*miles*). Runes were known among the Franks, although very few runic inscriptions are known from Frankish regions, if confined to Francia proper. But after 500 the Franks increased their power to encompass (parts of) Alamannia, a date which, coincidentally or not coincidentally, corresponds with the occurrence of the first runic objects in the south of present Germany.

The buckle has a triangular fitting with three round rivets. A row of triangular notches runs along the edges. A parallel is known from grave 25, Normée, La Tempête, dep. Marne, France (see Wilfried Menghin, *Das Schwert im frühen Mittelalter* [Stuttgart 1983], p. 263). Also in Belgium and the Rhineland more or less similar buckles have been found. In Frank Siegmund, *Das Gräberfeld der jüngeren römischen Kaiserzeit von Costedt* [Mainz 1996], p. 698, the development of the buckle fashion is shown schematically; the type from Borgharen came into use from the third quarter of the sixth century AD onwards.

Tineke Looijenga
Rijksuniversiteit Groningen
Zernikepark 2
NL-9747 AN Groningen
The Netherlands

Runefonten Gullhornet

Odd Einar Haugen, Bergen, har laga ein pendant til fonten for yngre runer, Gullskoen. Fonten heiter Gullhornet og er ein font for det eldre runealfabetet, inklusive angelsaksiske og frisiske teikn. Han finst for både Mac og PC og kan lastast ned gratis frå:

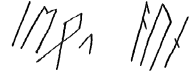
<http://gonzo.hd.uib.no/Runefonter/Gullhornet.html>

Die Runenarbeit am Seminar für deutsche Philologie (Arbeitsstelle: Germanische Altertumskunde), Göttingen

Neufund 1998/1999

MERTINGEN BÜGELFIBEL

Anfang des Jahres 1999 wurde eine Bügelfibel vom sogenannten „nordischen Typ“ aus einem gut ausgestatteten Frauengrab (Nr. 26) des Reihengräberfeldes bei Mertingen (8 km nördlich von Nordendorf, dem Fundort zweier Runenfibeln) vorgelegt. Es handelt sich um einen Fund von 1969, auf dem die Runen erst 1998 entdeckt wurden. Die 10,3 cm große, silbervergoldete Fibel wurde als Einzelstück auf Kniehöhe getragen. Die Grablege wird in das letzte Drittel des 6. Jhs. datiert; die Fibel ist 1–2 Generationen älter. Auf der Rückseite befindet sich neben alten Ritzlinien und neuzeitlichen Bürstenspuren im Zuge einer Reinigung eine Runeninschrift in der Mitte zwischen Fibelfuß und Ansatz der Kopfplatte: **ieok aun**. Die Inschrift wird vorerst mit *jeoka aun* transkribiert und angeknüpft an got. *jiuka* „ich streite“ oder „Streit“. Das hier endungslose **aun** begegnet auf der Fibel von Lauchheim in der Form **aonofada** (*Nytt om runer* 12 (1997), 19). Darin könnte das Adjektiv *aun-a-* (oder *aun-u-*) stecken, mit positiver Bedeutung etwa „gut, geihlich“ o. ä. (Bammesberger, „Lauchheim“, in *Pforzen und Bergakker* (Göttingen 1999), S. 203 f.). Versuchsweise ließen sich die Mertinger Runen als „ich streite glücklich“ (endungsloses **aun** problematisch) oder „glücklicher Streit (Sieg)“ verstehen. Bei dieser vorläufiger Deutung ist der kontinentale sonst nicht bekannte Inschriftentypus bemerkenswert. Eine Publikation von V. Babucke und K. Düwel erfolgt in der Reihe Augsburger Beiträge zur Archäologie, Bd. 3, hg. v. Lothar Bakker.

Forschungsarbeiten im Bereich der Runologie

Im Jahr 1999 wurde der Aufsatz „Mittelalterliche Amulette aus Holz und Blei mit lateinischen und runischen Inschriften“ abgeschlossen; er erscheint in: Volker Vogel (Hg.), *Ausgrabungen in Schleswig: Berichte*

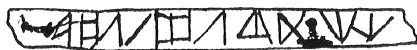
und Studien 15: *Das archäologische Fundmaterial II* (Neumünster 2001). Die 3. völlig neu bearbeitete Auflage von *Runenkunde* wurde fortgeführt und im Jahr 2000 fertiggestellt; sie erscheint wie bisher in der Reihe Sammlung Metzler 72 im Verlag Metzler, Stuttgart, und wird im April 2001 ausgeliefert.

Prof. Dr. Klaus Düwel
Seminar für deutsche Philologie der
Universität Göttingen

Ein Bleiring aus Trier

Durch PD Lukas Clemens (Universität Mainz) wurde mir ein unverzierter offener Bleiring mit überlappenden Enden bekannt, der 1992 im Bereich der im 2. Jahrhundert n. Chr. angelegten Barbarathermen in Trier ergraben wurde (Rheinisches Landesmuseum Trier, EV 93,210). Die Form ist wenig signifikant; da es sich um einen Einzelfund handelt und das Areal bis ins Hochmittelalter hinein genutzt wurde, fehlen echte Anhaltspunkte für eine Datierung – es ist also völlig unklar, ob das Stück tatsächlich der südgermanischen „Runenzeit“ entstammt.

Auf der Außenseite des heute verbeulten Rings (Maße ca. $2,2 \times 0,5 \times 0,1$ cm) finden sich mit einem relativ stumpfen Gegenstand ausgeführte Ritzungen (s. Skizze). Obschon einige der Zeichen gewisse Ähnlichkeiten zu Runen zeigen, handelt es sich wohl um „nur“ Schriftimitation und/oder eine Folge von „paraschriftlichen“ Zeichen, etwa Ornamente oder Symbole. Die Funktion der Ritzungen bleibt jedenfalls dunkel.

Robert Nedoma
Institut für Germanistik an der
Universität Wien
Dr.-Karl-Lueger-Ring 1
A-1010 Wien

Arbeidet ved Runearkivet, Oslo

Nyfunn og nyregistreringer i 1999

Det ble funnet fem nye runeinnskrifter i Norge i 1999, tre ved en større arkeologisk utgravning i Tønsberg, én skåret inn i en kirkeportal og én risset inn i en bergvegg. I tillegg ble runer i korveggen i en kirke, som i lengre tid var kjent av menigheten, registrert og faglig undersøkt.

A354 TØNSBERG TREKARBUNN

Innskrift A354 står på halvparten av bunnen til et lagget trekar (funn-nr. TAD 569). Fragmentet ble gravd fram i Nedre Langgate 40 i Tønsberg i 1999 og dateres arkeologisk til 1300-tallet. Den bevarte delen er 111 mm lang (dette er om lag trekarbunnens opprinnelige diamter), 62 mm

bred på det bredeste og 3–4 mm tykk. I tillegg til en stjerne med fem tagger finner man en 33 mm lang innskrift med 28 mm høye runer: *āuēmarīa*, *Ave Maria* (“Vær hilset, Maria”). Jf. *NlYR* VI.1 (1980), 42–43.

A355 TØNSBERG TREKARBUNN

På en annen halvpart, eller litt under halvparten, av en trekarbunn fra Tønsberg (funn-nr. TAD 579), likeledes funnet i 1999 i Nedre Langgate 40 og datert til 1300-tallet, står rester av 2–3 runer; disse er registrert i Runearkivet som innskrift A355. Det bevarte fragmentet er 91 mm langt (omtrent trekarbunnens opprinnelige diameter), 39 mm bredt og 4–5 mm tykt. De nederste 20–23 mm av de opprinnelig kanskje 35–40 mm høye runene er bevart og leses: **?au** eller eventuelt **?ør**. Det er fristende å lese

runene som en forkortelse (med kors foran) av den innskriften som forekommer mest hyppig – ofte forkortet – på trekarbunner (jf. A354 ovenfor), nemlig *Ave Maria*, dvs. som **+au** eller heller **†au**.

I tillegg til disse to trekarbunner med runer ble det i Tønsberg i 1999 funnet et ca. 20×7×0,5–0,7 cm stort fragment av en dreid trekarbunn (TAD 553) med ett tegn på undersiden hvori et kors inngår.

A356 TØNSBERG RIBBEIN

Innskrift A356 står på et bruddstykke av et ribbein fra Tønsberg (funn-nr. TAD 6204), som er et udatert løsfunn fra prøveboring i Nedre Langgate 40 i 1999. Fragmentet er 64 mm langt, 11–14 mm bredt og 4 mm tykt. Det er avslutningen av en innskrift (ca. 45 mm) som er bevart på beinet, etter en bruddkant: —?unu:ormar. De to første runene er skadde, men det er kun tvil om lesning av det første, meget dårlig bevarte tegnet (muligens **p** eller **r**). Det siste ordet kan være appellativet *ormr* ‘orm, slange’ i nom.pl. og subjektet for et verb ???un(n)u. Alternativt kunne **ormar** være mannsnavnet *Ormarr* (i nom. eller akk.); foran navnet kunne det ha stått et foranstilt tilnavn eller kanskje heller et verb i flertall.

I tillegg til disse tre runeinnskriftene fra Tønsberg ble runelignende tegn funnet på to trefragmenter (TAD 570 c og d). Innskriftene er registrert som A357 i Runearkivet. Fragment c har tellehakk i to av kantene og på den ene smalsiden står et tegn ✖ etterfulgt av 8–10 “staver”, de fleste med tilsynelatende tilfeldige “kvister” og med punkter midt mellom stavene. På d-fragmentet står et tegn som ligner en lønrunne av kvistrune form (1/2 eller 2/1). Ingen av tegnene kan leses som sikre runer.

A358 MELHUS KIRKE

I 1999 var Øystein Ekroll fra Nidaros Domkirkes Restaureringsarbeider i Trondheim på befaring i Melhus kirke i Sør-Trøndelag og oppdaget runer på en bygningsdel. Presentasjonen her bygger på hans dokumentasjon, inkludert avgnidning og fargedias. Runeinnskriften, som er registrert som A358, ble i 2001 faglig undersøkt av Karin Fjellhammer Seim, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU) i Trondheim, som kom med supplerende opplysninger.

Innskriften står på en klebersteinsportal fra den middelalderske steinkirken, som ble revet i 1890. Portalen ble gjenbrukt i den nye kirken som sørportal inn i koret fra sakristiet. Runene står på sakristisiden på venstre (dvs. vestre) side av portalen i et trekantet felt i en sikksakkprofil. De er 22–25 mm høye, og innskriften, som fyller en stor del av trekantfeltet og løper nedover, er 72 mm lang. Det står: **hāfr:prestr**, dvs.

Hafr prestr, “Hav prest”. Mannsnavnet *Hafr* (som appellativ, ‘geitebuk’) er ellers kjent i Norge fra ca. 1300.

Det er noen lettere riss etter innskriften, som kan ligne rester etter en litt skrånstilt **r**. Seim mener at en eventuell **r** kunne tolkes som forkortelse for *r(eist)/r(isti)*, dvs. “Hav prest ristet/skrev”. Hun har også registrert en del andre mulige runer (enkeltruner og binderuner, eventuelt bumerker) på andre gjenbrukte deler (portaler, kvader) i kirken.

A359 MÆRE KIRKE

I forbindelse med restaureringsarbeider i den gamle steinkirken på Mære i Nord-Trøndelag ledet av Riksantikvaren i 1965–66 ble runer avdekket under nyere tids pusslag i korveggen. Runene ble aldri rapport inn til Runearkivet, men Karin Fjellhammer Seim, NTNU i Trondheim, ble oppmerksom på dem under et besøk i kirken i 1999. Samme år ble innskriften registrert for Runearkivet, men dokumentasjonen ble midlertidig borte under flytting av Runearkivet i 2000–2001 og er ennå ikke kommet til rette. Angivelsene her er derfor omtrentlige.

Runeinnskrift A359 befinner seg i den gamle murpussen i søndre korvegg, bak korbenker og til høyre (dvs. vest) for søndre portal. Runene er i brysthøyde omtrent midt i det store rensede partiet. De fire runene er ca. 8 cm høye og tydelige: **orac**(—) (eller **oras**(—), med langkvist-s). Deretter synes det å være mulige rester etter ytterligere ca. 6 runer, men ingen av dem kan leses med sikkerhet, og det kan være tvil om det egentlig dreier seg om videre runer. Det som kan leses, synes å være latin, enten en form av verbet *orare* ‘be’ (eller en avledning av verbet) eller akk.pl. av *hora* ‘time, tid’.

A360 MÆRE KIRKE

I forbindelse med samme restaurering i Mære kirke ble rester etter enda en runeinnskrift blotlagt. Innskriften befinner seg til venstre for A359 og litt høyere opp på søndre korvegg. Det som står igjen, er rester etter 35–40 staver i en 60–70 cm lang, lett buet linje bortover veggen. Ingen runer har kunnet leses med sikkerhet. Innskriftens bueform kan muligens forklares med at linjen bøyer av for ikke å krysse A359.

A361 ESØYA BERGVEGG

I 1979 ble en runeinnskrift funnet blant annen graffiti i en bergvegg av kleberstein på Esøya i Vevelstad, Helgeland (Nordland fylke). Innskriften ble foreløpig lest og tolket av Jan Ragnar Hagland i *Festskrift til Ludvig Holm-Olsen* (1984). I 1999 ble enda en runeinnskrift fra Esøya rapportert til Vitenskapsmuseet i Trondheim, denne gangen av Lisbeth Frantzen fra Herringen. Innskriften er blitt undersøkt og publisert av Jan Ragnar Hagland, NTNU i Trondheim (“Graffiti på klebersteinsberg”, *Spor* 15.2 (hefte 30, 2000), 14–16). Presentasjonen her bygger på Haglands framstilling og en rapport han sendte til Runearkivet.

Den nye innskriften, registrert som A361, står på en klebersteinsbergvegg ca. 100 m nærmere sjøen enn den som ble funnet først, dvs. ca. 15–20 m fra flomålet. Innskriften står ca. 190 cm over bakken, og bergveggen skråner her slik at den danner et naturlig overheng som beskytter innskriften. Runene er ca. 30 mm høye og innskriften ca. 90 mm lang. Det står: **þorkæir**, dvs. *Þorgeirr*, “Torgeir” (mannsnavn).

TILLEGG TIL A347 TØNSBERG

I *Nytt om runer* 13 (1998), 18–19, ble innskrift A347 Tønsberg trykt: **+sægs:okæyrir**, sannsynligvis “seks (mark) og (én) øre”. En C14-datering ble bestilt for om mulig å presisere den arkeologiske dateringen nærmere enn til “middelalderen” (1200-/1300-tallet). C14-undersøkelsen tidfester runepinnen til 870–960 e.Kr. Denne overraskende tidlige dateringen ble kommentert av Laboratoriet for radiologisk datering i Trondheim: “Treslaget barlind kan i seg selv bli svært gammelt, og dette kan være årsaken til at prøven ble eldre enn antatt”. Det er tvilsomt om dateringen kan brukes i det hele tatt.

TILLEGG TIL A349 THAULOW-SAMLINGEN

I *Nytt om runer* 14 (1999), 16–17, ble innskrift A349 på et lite steinfragment i Thaulow-samlingen i Drammens museum trykt. Tolkingsforsøket der var meget forsiktig, og Gudlaug Nedrelid ved Høgskolen i Agder, Kristiansand, har i en personlig meddelelse til Runearkivet fore-

slått at a-sidens —**priusthanaldrrēh?** (med en lignende “kopi” på b-siden) eventuelt kunne tolkes *prifsk hann aldregi*, “trives han aldri”.

Det øvrige arbeidet

I forbindelse med den vitenskapelige publikasjonen av Hoen-skatten som Senter for studier i vikingtid og nordisk middelalder forbereder sammen med Universitetets kulturhistoriske museer (Oldsaksamlingen), ble N127 Hoen undersøkt. Det viser seg ut fra observasjoner om ristningsteknikken (bl.a. retning av knivføring og rekkefølgen av ristning av strekene) at Magnus Olsen i *NlyR* II leste innskriften opp ned. Den skal leses: **xlaku** (ikke **mini**). Tolkningen av innskriften er uvisst.

I 1999 ble flere forvaltningsprosjekter med runesteiner utført i regi av eller i samarbeid med Runearkivet: 1) Vang-steinen fra Valdres (N84) ble tatt ned, rensert, undersøkt (spesielt hoggeteknikken og ornamentikken), og i 2000 satt opp i et nytt hus foran kirken; 2) en avstøpning av Dynna-steinen (N68) ved Erling Benner Larsen ble utført, og i 2000 ble en kopi av steinen satt opp ved Hadeland Folkemuseum; 3) steinene fra Kjøløvik (KJ 75, med eldre runer), N29 Nørstebø (fra vikingtiden) og N157 Flatdal (likstein fra middelalderen) ble alle tre satt opp i nybygget for Universitetsbiblioteket på Blindern i Oslo som en permanent utstilling av Norges tidligste “skrifter”. I tillegg ble en liten temporær utstilling av 10 runegjenstander fra middelalderen satt opp i vestibylen i Historisk Museum (Oldsaksamlingen) i forbindelse med “Humanioradagene” 1999 ved Universitetet i Oslo; temaene for utstillingen var futharken, latin og kjærlighet.

Runearkivet fikk besøk av flere forskere i lengre og kortere tid i 1999: en dansk forsker, doktorgradsstipendiater fra henholdsvis Berkeley og Sevilla og magistergradsstudenter fra Kiel og, via Middelaldersenteret på Blindern, fra Estland og Israel. Universitetet i Oslo vedtok i 1999 å ikke legge ned magistergradsstudiet i runologi, som ingen til da hadde tatt; Jonas Nordby meldte seg til runologi etter overgang fra magistergradsstudiet i norrøn filologi og ble den første til å ta denne graden, i 2001.

Professor James E. Knirk, Runearkivet
UKM/Oldsaksamlingen, Universitetet i Oslo

Verksamheten vid Runverket i Stockholm

Nyfynd och nyregistreringar 1999

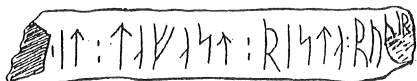
Under 1999 har Runverket registrerat och undersökt 23 runfynd. Den arkeologiska undersökningen av kvarteret Professorn i Sigtuna resulterade i 21 fynd, varav 18 utgjorde runinskrifter på ben. De 3 övriga var anbragta på föremål av olika slag, en sländtrissa, en kamskena och en stämnyckel. Två runristade fragment av en runsten, varav två fragment hade påträffats året före, hittades också i Sigtuna, i kvarteret Tryckaren 10. Undersökningen av rundkyrkoruinen Klåstad utanför Vadstena medförde ett intressant fynd av ett runristat fragment av ett gravmonument. Ett korsornerat sandstensfragment från Spånga kyrka utanför Stockholm är sannolikt en rest av ett runristat gravmonument.

RUNRISTADE FÖREMÅL FRÅN SIGTUNA

Det stora antalet runristade föremål från Sigtuna har gjort att en preliminär registrering med beteckningen Sl jämte ett löpnummer (Sigtuna, lösfynd med runor) genomförts. De 21 nyfynden 1999 kom alla från kv. Professorn I.

SL 63 REVBEN

I juli påträffades ett revben med en ofullständig runinskrift (Sl 63; fyndnr 48336) i ett dropprum mellan två hus. Fyndet dateras preliminärt till 1100-talets andra hälft. Benets längd är 150 mm, bredd 25 mm och tjocklek 7 mm. Runhöjden är 12 mm.

Före runa 2 i finns en lodrät lång fördjupning som med tvekan bedöms vara en rest av en huvudstav. Bistavarna i **a**-runorna är ensidiga och **r**-runorna har slutna form. Ett stycke av den hårda och jämna ytan vid benets högra kortsida var bortskuret då runorna skars in och inskriftens tre sista runor anpassades till den begränsade ristningsyta som stod till buds.

Inskriften, vars början har gått förlorad, lyder: —**?it:tafast:rista:runir**, vilket snarast förstås som "N.N. lät Tavast rista runorna". Mans-

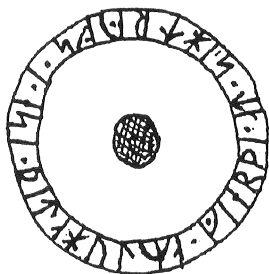
namnet *Tafæistr* är eljest endast känt från två inskrifter, U 467 och U 722. Det är liksom *Æistr* ursprungligen namn på en inflyttad man österifrån, från Tavastland respektive Estland. Intressant men inte förvånande är att namnet uppträder i Sigtuna med dess omvittnade förbindelser österut under vikingatid och tidig medeltid.

SL 64 SLÄNDTRISSA

Vid undersökning av ett brandlager daterat till 1100-talets andra hälft påträffades i januari en sländtrissa (Sl 64; fyndnr 48313) med en runinskrift längs trissans omkrets. Sländtrissan är tillverkad av svartblå täljsten med en diameter på 38 mm och en tjocklek på 9 mm. Runornas höjd är 7 mm.

Inskriften är inskuren längs sländtrissans omkrets med runornas toppar mot en begränsningslinje som löper innanför omkretsen. Inskriften lyder: **hulma·gierþi·at·sihtrygs·i·esi·þita**. Någon fullständig tolkning av inskriften kan jag för närvarande inte ge. Kortnamnsbildningen *Holma* är sällsynt i runstenarnas namnförråd men säkert belagt i två fall (U 354 och U 361, möjligen också i Sö 331). Runföljden **at sihtrygs i esi** skulle kunna återge en prepositionsstyrd kollektiv genitiv 'hos Sigtryggs' (jfr *Óláfr konungr tók veizlu í Þjóttu at Háreks*, Heimskringlas Óláfs saga Tryggvasonar kap. 77) samt en prepositionsstyrd ortnamnsbestämning till personnamnet (jfr U 92 *Knutr i Vikhusum*). Det avslutande **þita**, *þetta*,

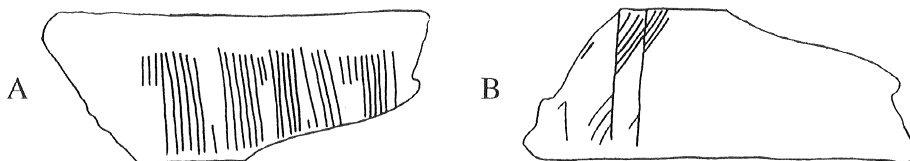
skulle då kunna vara direkt objekt till **gierþi** och avse föremålet och inskriften. Att t.ex. i runföljden **at** se det direkta objektet och en svarighet till fsv. *an*, *and* '(ivrig) verksamhet, sysselsättning, arbete' och i **esi** en beteckning på själva sländtrissan, besläktad bl. a. med fsv. *äsja* 'ässja', norska *esja* (Ivar Aasen) 'täljsten' är mindre tilltalande.

SL 71 REVBEN

Den 9 november påträffades ett revben med en inskrift på två sidor av benet (Sl 71; fyndnr 6402). Preliminär datering har gjorts till början av 1100-talet. Benets längd är 212 mm, bredd 29 mm och tjocklek 8 mm. Runhöjden varierar från 10 mm (A11 **n**) till 17 mm (A20 **þ**).

numeriskt strecksystem, som kan vara lönnrunor. På den andra sidan finns ett numeriskt teckensystem av annan grafisk karaktär som kanske också kan vara lönnrunor.

De lodräta strecken på A-sidan är tydliga. De långa strecken är 13–21 mm långa, de korta ca 6 mm långa. Tecknen är fördelade på fem grupper. De korta strecken är omväxlande högt och lågt placerade. Huruvida teckenföljden är fullständig eller inte kan inte avgöras med säkerhet. På B-sidan återstår i vänstra brottkanten av revbenet 8 mm av nedre delen av ett lodrätt skuret streck. Överst från detta är ett kort streck skuret snett nedåt vänster. Ett stycke ovanför det ofullständigt bevarade lodräta strecket finns rester av ett skuret streck snett uppåt höger. De två övriga symbolerna på B-sidan är 26 mm höga. Den första av dem består av ett lodrätt streck med tre korta streck snett nedåt vänster längst ner och sex streck snett uppåt höger högst upp. Huruvida avsikten varit att rista fem eller sex streck kan inte avgöras, eftersom de två strecken närmast det översta är skurna närmast i varandra. Den andra symbolen består av ett lodrätt streck med ett kort streck nedåt vänster längst ner och fyra streck snett uppåt höger högst upp.

Om A-sidan läses som lönnrunor, med rättning av A2 från det omöjliga $1/6$ til $1/5$, står det: $3/6$ $1/5$ $2/5$ $1/4$ $3/6$, dvs **krslk**. Som lönnrunor kan B-sidan läsas: $??$ $3/(5)$ $1/4$, dvs **?rl** eller **?kl**. Ingendera av inskrifterna ger någon språkligt begriplig mening.

SL 73 REVBEN

Den 3 november påträffades ett revben med en ofullständig inskrift på två sidor av benet (Sl 73; fyndnr 6404). Fyndet gjordes i utomhusmiljö och dateras preliminärt till början av 1100-talet. Benets längd är 83 mm, bredd 27 mm, tjocklek 6 mm; runhöjden är 26 mm.

A: **sihurþr**×**b**—B: —**?fasta**

I A-sidans **sihurþr** återges det i svenska runinskrifter ganska ovanliga mansnamnet *Sigurðr* medan runföljden —**?fasta** på den motstående sidan är mer problematisk. Tänkbart är att det här har stått ett mansnamn sammansatt med *-fasti* (jfr *Sigfasti* U 193) eller, men mindre troligt, ett kvinnonamn på *-fasta* (jfr de osäkra beläggen *Iofasta* U 1015 och *Arnfasta* Gs 12).

SL 74 REVBEN

Den 29 oktober påträffades ett revben med en inskrift på benets ena sida (Sl 74; fyndnr 6405). Preliminär datering är början av 1100-talet. Benets längd är 157 mm, bredd 37 mm, tjocklek 6 mm. Runhöjden är 35 mm (10 u).

Den fragmentariskt bevarade inskriften består av runor jämte inflikade lodräta skårar mellan dem. Skårorna bedöms vara utan språklig betydelse och markeras i läsningen med lodräta streck: —**?a|þ|u|r|u|n|a|r:** "... (r)åd du runorna". Av den första skåran återstår 5 mm av mitten, resten är borta i benets vänstra brottkant. Ett litet streck snett nedåt vänster vid den andra skårans nedre del är ett oavsiktligt skrapmärke. Vid nederdelen av den tredje skåran är två små streck inskurna på vardera platsen för en **R**-bistav. Tecknet kan rent formellt uppfattas som en **R**-runa. Inskriften avslutas med ett skiljetecken i form av ett kolon. Det ligger närmast till hands att förstå texten som den i runinskrifter vanliga uppmaningen att tolka inskriften. De lodräta skårorna har kanske tillkommit för att förvillia läsaren. Eftersom ett stycke av revbenet har brutits av efter det att runinskriften skurits in kan vi inte avgöra om det har funnits en fortsättning av inskriften på benets motstående sida med avsikt att sätta läsarens

runkunskap på prov i ännu högre grad än vad de lodräta strecken mellan runorna i uppmaningen redan gör.

SL 75 REVBEN

I november påträffades ett revben med en ofullständig runinskrift på benets ena sida (Sl 75; fyndnr 6406). Preliminär datering är 1100-talet. Benets längd är 98 mm, bredd 25 mm och tjocklek 7 mm. Runhöjden är från 17 mm (1 **t**) och ner till 9 mm (7 **a**).

Inskriften, vars början gått förlorad genom att ett stycke av benet flisats bort, lyder: —**t?rgaraknif**.

Av runa 1 **t** återstår den ensidiga bistaven samt toppen och basen av huvudstaven. Om den följande runan varit en **i**- eller **e**-runa eller en ensidig **a**- eller **n**-runa går inte av avgöra på grund av bortflisningen. Runa 4 **g** är stunget med ett lodrätt streck mellan bistaven och huvudstaven, och **a**- och **n**-runorna är ensidiga. Den senare delen av inskriften kan tolkas som "... äger kniven" eller "... göra kniven". Förmodligen har början av inskriften innehållit ett personnamn. Några fysiska spår av att det bevarade stycket av revbenet tjänat som skaft till en kniv finns inte.

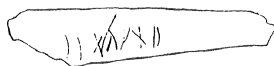
SL 76 STÄMNYCKEL (?) AV HORN

Den 28 oktober påträffades ett avlångt föremål av horn med trapezoid form i ett avsatt lager i utomhusmiljö (Sl 76; fyndnr 6214) som preliminärt daterats till tidigt 1100-tal. På föremålets fyra sidor är runor inskurna. Föremålets längd är 129 mm, breddsidorna är 10–18 mm breda och smalsidorna 5–15 mm breda. Den tjockare kortändan är tvärt avskuren. I den har ett 8–13 mm stort och 15 mm djupt rektangulärt urtag skurits ut. Den smalare ändan är rundad och försedd med ett borrar upphängningshål. Runinskriften börjar på den ena smalsidan vid den tjockare kortändan (sida A) och fortsätter på den ena breddsidan (sida B) vid samma kortända. På den andra smalsidan är inskriften utformad med runor och lönnrunor med början vid den rundade kortändan (sida C). Läsriktningen på sidorna A, B och C är från vänster till höger. På den återstående breddsidan är ett tiotal runor inskurna på den halva sidan vid

Inskriftens **hera** brukas här som benämning på en prästvigd person. Vad han i detta fall har burit för namn är inte helt säkert. Förmodligen avser den avslutande runföljden att återge mansnamnet *Nikola(s)*.

SL 78 REVBEN

I november påträffades ett revben med runor och runliknande tecken på två sidor av benet (Sl 78; fyndnr 5276). Preliminär datering är 1100-talet. Benet är 135 mm långt, 28 mm brett och 8 mm tjockt. Runhöjden varierar från 21 mm (A1 **u**) och ner till 8 mm (B6 **n**).

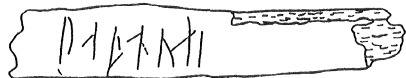
A: **nnnikbo?pm**B: **????kn?**

Inskriften ger inte någon språkligt begriplig mening.

SL 79 REVBEN

Vid sällning av material från undersökningen påträffades ett revben med runor på den konvexa sidan av benet (Sl 79). Preliminär datering är 1100-talet. Revbenets längd är 130 mm, bredd 22 mm och tjocklek 5 mm. Runhöjden är 16 mm (6 **a**).

Runa 1 består av en huvudstav och en till höger om denna inskuren linje på platsen för en ofullständig **p**- eller **u**-bistav. Runa 3 uppfattas som **p**. Bistaven är skuren i två drag och bildar inte en sammanhängande båge. Runa 4 är snarast **t**, eller möjligen en bindruna **an** med en högt placerad **a**-bistav. De olika läsningsalternativ som erbjuds ger inte någon självklar tolkning av runföljden.

?ap?uai

SL 82 KAMSKENA

Den 22 december påträffades en kamskena med inskurna runor och streckornamentik (Sl 82; fyndnr 48302) med en preliminär datering till 1000-talet. Kamfragmentets längd är 101 mm, bredd 15 mm, och tjocklek 3 mm. Runhöjden är 7 mm (11 **f**). Skenan är skadad i båda ändar men

lorade. I den högra brottkanten finns en rest av ett nithål.

Linjerna i inskriften är ytterst grunda och diffusa men läsningen är helt säker under mikroskop: **kuprikr̥ḁkufri̥tyti**.

De två dubbelsidiga snett uppåt höger skurna bistavarna i runa 8 är helt säkra och runan kan translittereras **ḡ** (eller **o**). Runa 15 **y** är stunget med en kort lodrätt streck mellan huvudstav och bistav. Att runa 17 **i** inte är en runa utan en ramlinje kan inte uteslutas men det är föga sannolikt eftersom en motsvarande linje inte finns vid den andra kortändan. Mansnamnet *Guðrikr* förekommer endast i fem steninskrifter, alla uppländska, och två av dem avser samma person. Hur resten av inskriften skall tolkas är mindre klart. Med tanke på föremålets art skulle man kunna vänta sig att det rör sig om en ägarinskrift av samma typ som **liku a knif** på ett knivskaft av horn som påträffades i Sigtuna i 1988 (*Nytt om runer* 5 (1990), 25). Runföljden **kufri** kunde då tänkas vara en *ia*-avledd föremålsbeteckning. Mot detta talar att ett predikat *a* (< *aih*) 'äger', dvs ett oralt /a:/, i så fall tecknats med åsrunan, vilket är unikt (man kan här bortse från **otu attu** i Sö 367 som väl återspeglar en omljudd form). Mer troligt är det att **ḡkufri** skall förstås som en bestämning till Gudrik, bestående av prepositionen *a* 'på, i, vid' och ett ortnamn i dativ, möjligen bildat till ett adjektiv **kufra-*, till vilket bildningar finns i nordiska ortnamn och i appellativ som det fornvästnordiska *kofri* 'hätta, huva' (se E. Salberger, *Runsvenska namnstudier* (Stockholm 1978), s. 80 f.). I fråga om runföljden **tyti** kan jag inte ge något tilltalande tolkningsförslag. Rimligen bör det återge satsens predikat. Frågan är om det på något sätt kan föras samman med verbet *tya* (jfr Falk och Torp, *Norwegisch-dänisches etymologisches Wörterbuch* 2, s. 1316, (*full*)*týja*) i en betydelse 'sätta i stånd, ordna' etc. En tolkning av inskriften som "Gudrik äger (kammen). Kofre gjorde (den)", där Kofre skall vara ett binamn (Vs 11, se E. Salberger, *Runsvenska namnstudier*, s. 75 ff.), får ses som en oförsiktig hypotes.

SL 84 REVBEN

Under senhösten påträffades ett revben med några inskurna runor (Sl 84; fyndnr 6931) med en preliminär datering till 1000-talets senare hälft. Benets längd är 155 mm, bredd 32 mm och tjocklek 8 mm. Runhöjden är 20 mm (1 **p**). Båda kortsidorna är tillskurna med kniv; den högra är tillspetsad och i spetsen finns rester av ett runt hål, skuret med kniv.

Nedre spetsen av bistaven i runa 1 **p** har inte skurits ända in till huvudstaven, runan är dock säkert **p**. Det följande tecknet har formen av en stupad dubbelsidig **t**-runa. Den dubbelsidiga bistaven i runa 4 **a** är

p?kai

grund men säker; runa 5 **i** är tydligt skuren. Om tecknet efter runa 1 **p** är en stupad **t**-runa kan inskriften bestå av två ord. Runföljden **kai** kan stå för en pres. konj. *gai* av ett verb motsvarande det fisl. *gá* 'ge akt på, vakta' etc. (jfr *m*-avledningen *geyma* med en betydelseutveckling 'ge akt på > bevara > gömma') eller av det östnordiska verbet *ga* 'gå'. För att en runföljd **pt** skall ha en språklig mening måste man förutsätta att ett stavelsebildande vokalfonem inte uttryckts grafiskt, t.ex. /e/ eller /a/ i ett demonstrativt *pet* eller *pat*.

Eftersom benet är tillskuret och har ett delvis bevarat upphängningshål är det möjligt att det rör sig om en amulett och att inskriften skall förstås utifrån ett sådant sammanhang.

SL 85 BEN

I december påträffades ett starkt nedsmutsat ben med inskurna tecken som knappt var synliga (Sl 85; fyndnr 6932). Preliminär datering är 1000-talets andra hälft. Längden är 123 mm, bredden 50 mm och tjockleken 14 mm. Runhöjden är 17 mm (1 **f**). De ristade linjerna är grunda men läsningen av inskriften är helt säker under mikroskop sedan benet gjorts rent. Granskningen visade att inskriften började med två runor men att ristaren sedan växlat skriftsystem och använt latinska storbokstäver.

I runa 1 **f** är bistaven skuren något genom och förbi huvudstaven. I runa 2 **r** ansluter inte bistavens övre spets till huvudstaven. Tecknet kan svårigen förstås som runorna **i** och **s** med hänsyn till tecknets form. Tecknet 3 läses som storbokstaven **P**, ej runan **p**, tecknet 4 som **A**, ej

runorna **na**. Tecknen 7 och 8 är tätt ihopskrivna och läses EC. Det vågräta strecket som går genom den lodräta stapelns mitt är avsiktligt skuren och är inte någon spricka. Inskriften återger den katolska mässans fridshälsning (jfr den rituella fredskyssen, fisl. *friðarkoss*, mellan konsekrationen och kommunionen). Ristaren har förmodligen avsett att återge hälsningen med runor men ändrat sig innan han fullbordat ordet *friðr* och i stället övergått till att formulera hälsningen på latin med storbokstäver, dvs ”Pax tec(um)”. Inskriften är av intresse ur literacysynpunkt och förmodligen det äldsta belägget på användningen av latinsk skrift i Sverige.

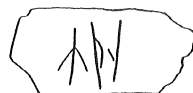

frPAXTEC

SL 86 REVBEN

Ett stycke av ett revben med inskurna runor eller runliknande tecken påträffades på senhösten (Sl 86; fyndnr 6933). Preliminär datering är sent 1000-tal. Benets längd är 78 mm, bredd 39 mm och tjocklek 6 mm. Teckenhöjden är 30 mm (2 **p**).

Inskriftens första tecken kan läsas som en bindruna **an** men också som **R** med bistavar som inte når ner till basen. Nedre spetsen av bistaven i runa 2 **p** når inte in till huvudstaven. Till höger om nedre hälften av huvudstaven i **p** finns ett snett streck nedåt vänster som är ett skrapmärke, inte en skuren linje. Ett streck snett nedåt höger strax till vänster om runa 3 **i** är avsiktligt skuret och tolkas som ett skiljetecken. Inskriften, **anþi** eller **Rþi**, ger ingen språklig mening.

SL 87 REVBEN

Ett revben med runor eller runliknande tecken (Sl 87; fyndnr 6934) påträffades på senhösten. Preliminär datering är tidigt 1100-tal. Benets längd är 81 mm, bredd 31 mm och tjocklek 7 mm. Teckenhöjden är 19 mm.

Tecken 1 kan tolkas som en spegelvänd **f**-runa med lågt ansatta bistavar. Från tecken 3 **u** är två båglinjer skurna snett nedåt höger. Den övre utgår från

huvudstavens mitt, den nedre från bistavens mitt. Tecken 4 består av en lodrät stav från vilken tre båglinjer är skurna snett nedåt höger. De fyra tecknen på benet kännetecknas av sina bågformade streck. Det kan därför röra sig om en förment runinskrift.

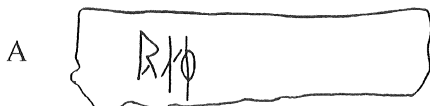
SL 88 BENBIT

I november påträffades en benbit (67×37×6 mm) med en 15 mm hög **r**-runa, vars bistav var skuren i två drag. Fyndet (Sl 88; fyndnr 6935) dateras preliminärt till 1100-talet. Runinskriften med sin enda runa kan inte ges någon tolkning.

SL 89 REVBEN

Ett revben med runor på båda bredsidor påträffades på senhösten (Sl 89; fyndnr 6936). Benets längd är 125 mm, bredd 35 mm och tjocklek 13 mm. Runhöjden är 15 mm (A4 **r**). Preliminär datering är tidigt 1100-tal.

På A-sidan är bistaven i A1 **r** skuren i två drag. Ett kort streck skuret snett uppåt höger mellan basen av huvudstaven och benet av bistaven bedöms inte vara avsiktligt, men det kan inte helt uteslutas att runan skall läsas som **b**. Högra delen av den dubbelsidiga bistaven i A2 **a** ansluter inte till huvudstaven. A3 **p** har formen av en spegelruna **p** (jämför det dubbeltsidiga **p** i **rap** (eventuellt **bab**) i B323 Bryggen i Bergen).

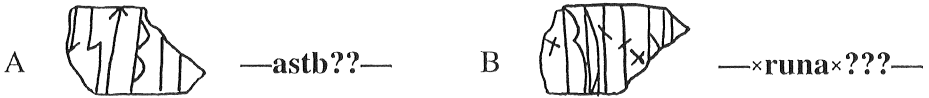
På B-sidan är det mellan B1 **r** och B2 **k** två korta bågstreck tunt och ytligt skurna i jämnhöjd med **r**-runans övre hälft. Det kan röra sig om en rättning i form av en senare inskuren spegelvänd **u**-runa. Bistaven i B2 **k** är högt ansatt mot huvudstaven. 15 mm till höger om B3 **i** finns en lodrät stav som vid basen har ett kort skuret streck snett nedåt vänster och sex längre streck snett uppåt höger från stavens övre del. Därpå följer en lodrät stav med tre snedstreck uppåt höger från stavens övre del.

Inskriften på A-sidan skall förmodligen tolkas som en imperativ av verbet *raða*, dvs ”tyd du!”. Huruvida tecknen på benets B-sida bildar ett

enda ord är osäkert. Inskriftens två sista tecken passar inte in i något gängse lönnrunesystem. Om runorna före dessa tecken bildar en syntaktisk enhet utgörs den möjligen av ett kortnamn *Riki* eller – om nu en korrekturruna **u** skurits in – av ett i bl. a. västgötska runinskrifter belagt binamn *Ruggi*, 'tung och tjock person' (se H. Williams, *Ortnamnssällskapet i Uppsala årsskrift* 1998, s. 68).

SL 90 REVBEN

Ett litet stycke av ett revben med ofullständiga runinskrifter på båda bredsidorna påträffades i december (Sl 90; fyndnr 7505). Prelimär datering är 1000-talet. Benets längd är 37 mm, bredd 23 mm och tjocklek 4 mm. Runhöjden är 22 mm (A3 t).

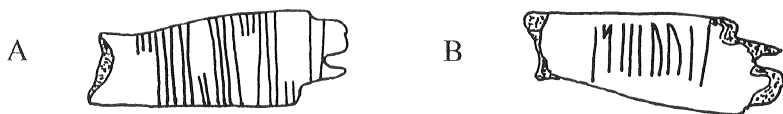
Av A1 **a** återstår övre hälften av huvudstaven i brottkanten samt högra bistaven. Högra bistaven i A3 **t** är mycket grund men säker. Av A5 återstår drygt nedre hälften av en huvudstav, av A6 knappt nedre hälften av en huvudstav. Något nedanför platsen för en **n**-bistav vid A6 finns en avlång fördjupning som är en klämning, ej inskuren. Före B1 **r** finns ett skiljetecken i form av ett kryss. I B2 **u** är bistavens nedre spets skuren i två drag. B3 **n** har dubbelsidig högt placerad bistav. Efter B4 **a** står ett skiljetecken i form av ett kryss. Av B5 återstår övre hälften av en huvudstav och i det närmaste övre hälften av en **p**- eller **u**-bistav. Snett nedåt vänster från huvudstaven finns ett kort skuret streck som bedöms vara oavsiktligt. Av B6–7 återstår övre hälften av två tätt intill varandra skurna huvudstavar. Möjligen har här stått **is**.

Runföljden **astb** kan ha utgjort en del av mansnamnet *Fastbiorn*. Mer troligt är dock att det rör sig om resterna av en futhark. I fråga om **runa** rör det sig sannolikt om en ack. plur. *runa(R)* föregånget av ett verb även om **runa** ur formsynpunkt svarar mot gen. plur.

SL 91 REVBEN

Ett revben med inskrift på två sidor påträffades den 13 december (Sl 91; fyndnr 7902). Preliminär datering är sent 1000-tal. Benets längd är 69

mm, bredd 25 mm och tjocklek 5 mm. Runhöjden är 12 mm (A2 s), och höjden på lönnrunestrecken 25 mm.

En omställning av lönnrunorna på A-sidan till talvärden ger $3/5$ dvs **r**, $2/4$ dvs **a**, $3/3$ dvs **p**. På grund av skador vid kortsidan kan den fjärde lönnrunan inte bestämmas med säkerhet. Möjligen har lönnrunan haft värdet $3/2$ och därmed stått för runan **u**. I så fall kan inskriften på framsidan translittereras **rapu** dvs. *rað þu* ”råd du (runorna)!”

Inskriften på baksidan kan translittereras **isiiuuui**. B2 s har formen av ett spegelvänt gotländskt **s**. Vid mitten av huvudstaven av inskriftens sista runa finns en diffus fördjupning som bedöms vara en vittring eller skrapskada. Men det kan inte uteslutas att där har funnits en dubbelsidig **n**-bistav. Runan är dock med största sannolikhet **i**.

SL 92 REVVEN

Den 19 november påträffades ett revben med runor på ena sidan av benet (Sl 92; fyndnr 7145). Preliminär datering är sent 1000-tal. Benets längd är 170 mm, bredd 34 mm och tjocklek 7 mm. Runhöjden är 25 mm (2. inskrift 4 **p**) och ner till 10 mm (1. inskrift 2 **e**). Till vänster om runorna finns en ca 50 mm lång ytskada, där runor kan ha varit inskurna. Att döma av bevarandegraden, skiftande läsriktning och storleken på runorna kan det röra sig om två olika inskrifter på en och samma sida, vilket illustreras på renritningarna.

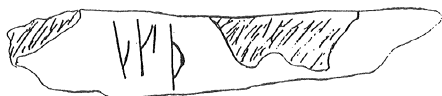

1

Inskrift 1: ? era?nae ×

2

Inskrift 2: ?kip

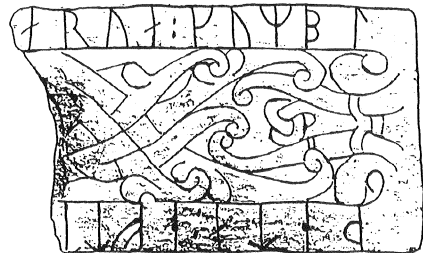
Inskrift 1 är grund och diffus. Den har tillkommit före inskrift 2, som är djupt och tydligt skuren. Det första tecknet i inskrift 1 består av en liten vinkel och två parallella korta streck skurna tvärs över vinkelbenen; det utgör kanske ett skiljetecken liksom det avslutande lilla krysset i inskriften. I några fall har runornas stavar skurits två gånger med linjerna tätt intill varandra. Runa 4 läses därför som **a** inte som **o**. Runorna 6 och 7 är skurna så tätt samman att bistavarna skär över varandra. De läses som **n**- respektive **a**-runor med ensidiga bistavar. Tecken 1 i inskrift 2 kan uppfattas som en **k**-runa med en kort och mycket lågt placerad bistav. Tecken 3 i samma inskrift kan formellt förstås som ett kortkvist-s eller en mycket kort **i**-runa.

Varken inskrift 1 eller inskrift 2 ger någon språkligt begriplig mening.

ÖVRIGA NYFYND

GRAVHÄLLSFRAGMENT FRÅN KLÅSTADS KYRKORUIN, ÖSTERGÖTLAND

Vid den arkeologiska undersökningen av ruinen av rundkyrkan Klåstad vid Klosterstad utanför Vadstena påträffades i september 1999 ett större fragment av en runristad gravhäll jämte en fragmentarisk gavelhäll. Fragmentet låg direkt på marken på ursprunglig plats strax intill rundkyrkans mittpunkt och vid dess fotända stod gavelhällen i ursprungligt läge. Gravmonumentet bestod ursprungligen av en häll jämte en gavelhäll vid dess två kortsidor. Den saknade delen av monumentet har gått förlorad vid en senare begravning. Det skelett som påträffades vid den fortsatta undersökningen visade att en kvinna hade begravts under hällen. Fragmentet består av gulgrå kalksten med en av vittring ojämn, gropig ristningsyta. Nuvarande längd är 95 cm, bredd 58 cm och tjocklek 6 cm. Runinskriften löper längs långsidorna och avgränsas av en inre ramlinje, mot vilken runornas baser står. Innanför ramlinjen finns rester av ornamentik i halvrelief i form av flikar, ett koppel och en bandknot.

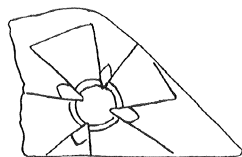
Inskriften lyder: —**arua:kumbl / beta:efti**— ”... göra detta gravmonument efter ...”

Inskriften är skriven med långkvistrunor. Inskriftens *e*-runor har stinging med en rund punkt på huvudstavens mitt. Vem eller vilka som svarat för gravmonumentet över den döda kvinnan vet vi inte, inte heller känner vi hennes namn. Värt att notera är att man använt ordet *kumbl* som benämning på gravmonumentet, som består av tre delar, gravhällen och två gavelhällar. Ordet förekommer ofta på svenska runstenar med en betydelse 'minnessten, minnesmärke' med syftning på själva runstenen eller på runstenen och andra resta stenar eller liknande, som bildat ett enhetligt minnesmärke. Att det här används för att beteckna ett gravmonument kan bero på den stereotypa användningen av ordet i runstenarnas inskrifter och det nära sambandet med runstenarnas form- och inskriftsvärld som den övergångsform mellan runstenarna och medeltidens gravhällar som de mer eller mindre kistformade gravmonument som detta på Klåstads kyrkogård varit ett exempel på. Samma orsak ligger väl bakom användningen av prepositionen *æftiR* i stället för *yfiR*. Det gängse ordet för de kistformade gravmonumenten var *hvalfr* mask. (och *hvalf* neut.).

I avvaktan på en mer definitiv datering på byggnadsarkeologisk grund kan hällen dateras till 1000-talets senare hälft eller möjligen något senare utifrån den ornamentik med romanska inslag som hällen uppvisar.

STENFRAGMENT FRÅN SPÅNGA KYRKA, UPPLAND

Våren 1999 påträffades ett korsornerat stenfragment från Spånga kyrka, Uppland. Fragmentet är av röd sandsten med måtten 33 × 20 × 4,5 cm. Fyndet torde, av de tidigare fynd från Spånga kyrka av runristade sandstensfragment att döma, ha utgjort en del av ett runristat gravmonument. Men inga runrester syns på fragmentet.

Addendum till *Nytt om runer* 14 (1999), 20

Två runristade fragment av en runsten av finkornig mörkröd sandsten påträffades i november 1998 i ett hus i kvarteret Tryckaren 10 i Sigtuna. I maj 1999 registrerades ytterligare två runristade fragment på samma

plats. Ristningsytan på ett av fragmenten från 1999 var täckt av hårt åtsittande cement, som avlägsnades under året.

Det ena fragmentet från 1998 (A: 43 × 24 × 4 cm; runhöjd 14 cm) har rester av ornamentik och av ett inskriftsband med tre säkra runor —**eir**—. Runa 1 **e** är tydligt stungen med en punkt. På det andra fragmentet (B: 30 × 36 × 4 cm) finns rester av ornamentik och av ett inskriftsband med runor, vars nedre hälften gått förlorade. På det ena fragmentet från 1999 (C) finns rester av en runslinga med åtta ristade tecken, sju runor och ett skiljetecken i form av ett kolon. Fragmentet visade sig ha passning till fragment B och fragmenten mäter i sammanlagt skick 46 × 34 × 5 cm; runhöjden är 12 cm. Inskriften på de två fragmenten i sammanlagt skick lyder —**þeir:f??**—. Av runa 6 är övre hälften av en huvudstav bevarad samt övre hälften av en bistav snett nedåt höger från huvudstavens topp. Runan har varit **u**, **r** eller **b**. Av runa 7, som inte kan teckenbestämmas, återstår rester av en huvudstav. Det andra fragmentet från 1999 (D) mäter 49 × 34 × 6 cm, med runhöjden 11 cm. Dess inskrift lyder —**?reisa:?**—. Av runa 1 återstår en bistav som har formen av en bistav i en **u**-runa. Runa 3 **e** är stungen med en punkt. Runa 5 **s** har formen av ett smalt stol-**s** med högt ansatt mellanled. Av det kolonformade skiljetecknet är en punkt bevarad. Av runa 7 återstår nedre delen av en huvudstav.

Inskriften på fragmenten är allför ofullständig för att ge någon uppfattning om den ursprungliga lydelsen av runstenens inskrift. Den visar dock att sannolikt flera personer har svarat för minnesmärket ([**lit**] **u reisa**).

I Sigtuna är antalet runstenar av sandsten och fragment av sådana påfallande stort (jfr S. E. Hagenfeldt och R. Palm, *Sandstone Runestones* (Stockholm 1996), s. 110, 117). Möjligen har det ett direkt samband med Sigtunas roll som ett tidigt kyrkligt centrum, där runristade fragment av sandsten kan vara rester av medeltida gravmonument från kyrkogårdarna i staden (jfr Hagenfeldt och Palm, s. 60 f.).

Avdelningsdirektör Helmer Gustavson
Runverket vid Riksantikvarieämbetet, Stockholm

Annual Runic Mini-Symposium for 1999, Groningen

The annual meeting of field-runologists in 1999, held in the province of Groningen, had a twofold aim: the inspection of the runic objects found in the Netherlands, and a visit to the site of the legendary battle in the Teutoburg forest, which took place in the year 9 AD. Although the exact location of the battle is debated, it probably was at a place called Kalkriese-Niewedde, a narrow pass of 6 km length and about 1 km width, some twenty kilometers north of Osnabrück, between the foothills of the Wiehengebirge (Kalkriese) and a swampy region through which nowadays runs the Mittellandkanal. Already in the 1800s Theodor Mommsen had chosen this site as the most likely because of the many Roman coins that were found there. None of these coins dated from after Augustus' time. Archaeological excavations started in 1988.

The meeting took place at Borg Rusthoven, near Wirdum, in the province of Groningen, with lodging in a hotel next door, Borg Ekenstein. This setting, two late-medieval buildings in the middle of the *terp*-region, provided a special atmosphere in which runic discussions could thrive.

The sixteen participants met at Rusthoven Saturday March 19th. Sunday we made the trip to the site of the battle in the Teutoburg forest. The museum at the site had arranged a guided tour, and one of their staff members gave an elaborate survey of the war during which the Roman commander Varus lost nearly all his soldiers (15,000–20,000) to the victorious Germanic warriors led by their chief Arminius. The catastrophe was recorded by P. Cornelius Tacitus in his *Annales*, and by Suetonius and Cassius Dio. Arminius was called *liberator haud dubie Germaniae*, according to Tacitus, “the liberator of Germania”.

Monday was spent at the Groninger Museum. All runic finds of the Netherlands were on display and could be studied, thanks to the friendly cooperation of the Fries Museum (Leeuwarden), Museum Het Hoogeland (Warffum), Museum Kam (Nijmegen), and the Groninger Museum. The objects were: Rasquert, Kantens, Oostum, Westeremden (2), Toornwerd (all Province of Groningen), Britsum, Arum, Hantum, Bernsterburen, the Hada-coin from Harlingen, Ferwerd, Wijnaldum (2) (all province of

Friesland), and Bergakker (Gelderland). Most objects were found in *terpen* and *wierden*, during commercial excavations of the late 19th and early 20th centuries, and most of the inscriptions are quite worn and difficult to read. About at least one inscription consensus could be established, the one in the sword handle of Rasquert with the legend: **ekumæditoka**. Others remain baffling; some show fairly readable runes, but then the value of the runes is uncertain, such as is the case with some runes on the newly found object of Bergakker.

In the evening Svante Fischer discussed some runic and runelike finds from northern France, and a lively debate followed. Tuesday most participants travelled home, but some went on to Braunschweig to attend a meeting on the Gandersheim box and its runic inscription.

Tineke Looijenga
Rijksuniversiteit Groningen

Newsletters from the “Old English Runes Project”

In the beginning of 2001 the “Old English Rúnés Project” at Eichstätt University commenced a series of newsletters. The intention is to inform those who are interested in matters concerning Old English runes and runic inscriptions and to encourage closer co-operation between universities and museums. The newsletters appear irregularly and are sent out as e-mail messages. For subscription please contact Gaby Waxenberger (gabriele.waxenberger@ku-eichstaett.de). We happily include announcements, queries, short notes, etc. if you pass them on to the e-mail address mentioned above.

Alfred Bammesberger
Gaby Waxenberger
Eichstätt University

Dictionary of Proper Names in Scandinavian Viking Age Runic Inscriptions

The research project “Dictionary of proper names in Scandinavian Viking Age runic inscriptions” commenced in January 1999. Up to the end of 2001 it will be supported economically by the Bank of Sweden Tercentenary Foundation. The work is carried out at the Institute for Dialectology, Onomastics and Folklore Research in Uppsala, and is now (October 2001) near its completion. The aim of the project has been to collect all the proper names—personal names as well as place-names—occurring in the Scandinavian Viking Age runic inscriptions (including those found outside Scandinavia), citing all the evidence in transliterated form ordered according to case forms, and giving etymological explanations for every name and name element (except for the foreign personal names, such as names of English, Celtic or Christian origin, and place-names). The dictionary is based on the material in the “Scandinavian Runic Text Database”, revised version May 2000 (<http://www.nordiska.uu.se/forskn/samnord.htm>). A preliminary electronic edition was published in February 2000, a second, extended edition appeared in February 2001, and a third, revised edition with the addition of place-names, names of mythical personages and names of Christian saints etc. in May 2001 (<http://www.dal.lu.se/runlex/index.htm>). For the time being work is being carried out on a fourth, revised edition, which will comprise, among other things, lists of the most popular women’s and men’s names in the whole corpus, lists of the most popular first and second personal name elements, lists of the personal names in certain areas, etc. The new edition of “Dictionary of proper names in Scandinavian Viking Age runic inscriptions” is expected to appear on the Internet around the turn of the year 2001/2002. For further information on the project, see the article “Nordiskt runnamnslexikon: Presentation av ett forskningsprojekt” in *Studia anthroponymica Scandinavica* 17 (1999).

Lena Peterson
 Institute for Dialectology, Onomastics
 and Folklore Research, Uppsala

Runic Bibliography for 1999

- Agertz, Jan. "Om lokaliseringen av namnet i det småländska runbelägget *a : tiura : biærh : e.*" *Ortnamnssällskapets i Uppsala årskrift* 1999, 4–8. [Sm 4 Blädinge kyrka.]
- Allén, Sture. "Runmärkt: Anförande vid invigningen av runutställningen på Stockholms medeltidsmuseum 1994." In his *Modersmålet i Fäderneslandet: Ett urval uppsatser under fyrtio år*, 59–62. Meijerbergs arkiv för svensk ordforskning 25. Göteborg: Meijerbergs institut för svensk etymologisk forskning, 1999.
- Andersson, Lars. "Jarlabankes farmor Estrid: Fick hon sin sista vila vid Broby bro?" *Populär arkeologi* 17.2 (1999), 19–22.
- Andersson, Lars. "Jarlabankeätten och tre kristna gravar i Täby." In *Yngre järnålder och historisk arkeologi i Stockholms län*, 55–64.
- Andersson, Lars, and Margareta Boije-Backe. *Jarlabankeättens gravplats vid Broby bro: Arkeologisk delundersökning av gravplats med tre skelettgravar vid Broby bro, Täby socken och kommun, Uppland*. Stockholms läns museum, Rapport 1999.4. Stockholm: Stockholms läns museum, 1999. xiii+72 pp.
- Antonsen, Elmer H. "Rengði þær Vingi (Am. 4.2) 'Vingi distorted them': 'Omitted' runes—A question of typology?" In *Language Change and Typological Variation: In Honor of Winfred P. Lehmann on the Occasion of His 83rd Birthday*, eds. Edgar C. Polomé and Carol F. Justus, vol. 1: *Language Change and Phonology*, 131–38. *Journal of Indo-European Studies*, Monograph 30. Washington, D.C.: Institute for the Study of Man, 1999.
- Axelsson, Jan. "Lena Petersons tryckta skrifter 1974–1998." In *Runor och namn*, 147–58.
- Axelsson, Jan, and James E. Knirk, comps. "Runic Bibliography for 1998." *Nytt om runer* 14 (1999), 34–53.
- Axelsson, Jan, and James E. Knirk, comps. "Supplements to the Runic Bibliographies for 1995 to 1997." *Nytt om runer* 14 (1999), 53–55.
- Babucke, Volker. "Die Runeninschrift auf dem Elfenbeinring von Pforzen (Allgäu)." In *Pforzen und Bergakker*, 121–26.

- Babucke, Volker. "Die Runenschnalle von Pforzen (Allgäu)—Aspekte der Deutung: 1. Zur Herkunft und Datierung: Archäologischer Befund." In *Pforzen und Bergakker*, 15–24.
- Bammesberger, Alfred. "Lauchheim: Eine linguistische Anmerkung zu 𐌱𐌰𐌶𐌰𐌽𐌰 [aonofada]." In *Pforzen und Bergakker*, 203–04.
- Bammesberger, Alfred. "MANNUM/MANNO bei Tacitus und der Name der *m*-Rune." *Beiträge zur Namenforschung*, n.s., 34 (1999), 1–8.
- Bammesberger, Alfred. "Der Name der *ING*-Rune, urg. *engwaz und tocharisch B *eñkwe*." *Sprachwissenschaft* 24 (1999), 447–52.
- Bammesberger, Alfred. "Pforzen: Eine Anmerkung zu *gasōkun*." In *Pforzen und Bergakker*, 118.
- Bammesberger, Alfred. "Die Runeninschrift von Bergakker: Versuch einer Deutung." In *Pforzen und Bergakker*, 180–85.
- Bammesberger, Alfred. "Zu *arjostez* auf dem Stein von Tune." In *Pforzen und Bergakker*, 205–07.
- Bammesberger, Alfred. "Zum Namen *swābaharjaz*." In *Pforzen und Bergakker*, 208. [KJ 78 Rö.]
- Beck, Heinrich. "Hagestolz." In *Reallexikon der Germanischen Altertumskunde*, founded by Johannes Hoops, 2nd ed., eds. Heinrich Beck et al., vol. 13, 352–54. Berlin: de Gruyter, 1999. [Old Germanic *Hagustaldaz*, KJ 75 Kjølevik.]
- Boije-Backe, Margareta. See Andersson, Lars, and Margareta Boije-Backe.
- Bragg, Lois. "Runes and Readers: In and Around 'The Husband's Message'." *Studia Neophilologica* 71 (1999), 34–50.
- Braunmüller, Kurt. Presentation of *Grundfragen der Umlautsphonemisierung*, by Michael Schulte (1998). *Germanistik* 40 (1999), 23–24.
- Carruthers, Leo. "Spreading the Word: Latin, Runes, Ogam, and the Transition from an Oral to a Written Culture in Early Britain and Ireland." *Ideologies dans le monde anglo-saxon* 11, vol. 2: *Conservation et innovation* (1999), 5–20.
- Carruthers, Leo. Review of *Runes and Runic Inscriptions*, by R. I. Page (1995). *Études anglaises* 52.1 (1999), 78–9.
- Cleophas-Smink, Annemarie. "Runentekens op benen voorwerpen uit Zeeland." *Nehalennia: Bulletin van de Werkgroep Historie en Archeo-*

- logie van het Koninklijk Zeeuws Genootschap der Wetenschappen* 123 (1999), 2–5.
- Cucina, Carla. “Literae aquilonarium antiquiores: Le rune in Johannes e Olaus Magnus fra prospettiva antiquaria e tradizione etnica.” In *I fratelli Giovanni e Oloa Magno: opera e cultura tra due mondi: Atti del Convegno Internazionale di Studio, Roma–Farfa Sabina, 24–26 settembre 1996*, ed. Carlo Santini, 33–100. Convegni di Classiconorroena 3. Roma: Il Calamo, 1999.
- Düwel, Klaus. “Griffel, §2. G[riffel]-Glossen.” In *Reallexikon der Germanischen Altertumskunde*, founded by Johannes Hoops, 2nd ed., eds. Heinrich Beck et al., vol. 13, 39–40. Berlin: de Gruyter, 1999.
- Düwel, Klaus. “Handel, §18. Runische Zeugnisse der W[ikinger]Z[eit].” In *Reallexikon der Germanischen Altertumskunde*, founded by Johannes Hoops, 2nd ed., eds. Heinrich Beck et al., vol. 13, 577–79. Berlin: de Gruyter, 1999.
- Düwel, Klaus. “Die Runenarbeit am Seminar für deutsche Philologie (Arbeitsstelle: Germanische Altertumskunde), Göttingen.” *Nytt om runer* 14 (1999), 15.
- Düwel, Klaus. “Die Runeninschrift auf dem Elfenbeinring von Pforzen (Allgäu).” In *Pforzen und Bergakker*, 127–37.
- Düwel, Klaus. “Die Runenschnalle von Pforzen (Allgäu)—Aspekte der Deutung: 3. Lesung und Deutung.” In *Pforzen und Bergakker*, 36–54.
- Düwel, Klaus. Presentation of *An Introduction to English Runes*, by R. I. Page (1999). *Germanistik* 40 (1999), 688.
- Düwel, Klaus. Presentation of *Norwegian Stave Church Sculpture*, by Erla Hohler (1999). *Germanistik* 40 (1999), 418–19.
- Düwel, Klaus. Presentation of *Runes and Runic inscriptions*, by R. I. Page (1995). *Germanistik* 40 (1999), 325.
- Düwel, Klaus. Presentation of *Runor, magi, ideologi*, by Björn Andersson (1998). *Germanistik* 40 (1999), 665–66.
- Düwel, Klaus. Presentation of *Runstenar och runristare i det vikingatida Fjädrundaland*, by Per Stille (1999). *Germanistik* 40 (1999), 419–20.
- Eichner, Heiner. “Addendum zu Nedoma.” In *Pforzen und Bergakker*, 110–13. [Cf. Nedoma, Robert.]
- Ejder, Bertil. “Kring Åsum-stenen, Absalon och Helge å.” *Ale: Historisk tidskrift för Skåne, Halland och Blekinge* 1999.4, 1–9. [DR 347.]

- Elmevik, Lennart. "De urnordiska runinskrifternas **alu**." In *Runor och namn*, 21–28.
- Enoksen, Lars Magnar. *Skånska runstenar*. Illustrerad Historia. Lund: Historiska Media, 1999. 125 pp.
- Everson, Paul, and David Stocker. *Corpus of Anglo-Saxon Stone Sculpture*, vol. 5: *Lincolnshire*. Oxford: Oxford University Press (for the British Academy), 1999, 510 pp. [147–52: Crowle runestone, Lincolnshire/Humberside.]
- Eythórsson, Thórhallur. "The Runic Inscription on the Reistad Stone: The Earliest *Landnámabók*." In *Pforzen und Bergakker*, 189–202.
- Finlay, Alison. Review of *Runes and Runic Inscriptions*, by R. I. Page (1995). *The Library*, 6th ser., 21 (1999), 274–75.
- Fiocco, Teresa. "Le rune ne Il messaggio del marito." *Linguistica e Filologia* (Dipartimento di linguistica e letterature comparate, Università degli studi di Bergamo) 10 (1999), 167–85. [Runes in the Old English "Husband's Message".]
- Fischer, Svante. "Merovingertida runfynd i Ardennerna, Frankrike." *Nytt om runer* 14 (1999), 12–13.
- Fischer, Svante. "Ännu ett runfynd i Hagia Sofia?" *Nytt om runer* 14 (1999), 27.
- Flowers, Stephen E. *A Concise Edition of Old English Runic Inscriptions*. Smithville, Texas: Rûna-Raven Press [Stephen E. Flowers], 1999. viii+[2]+47 pp.
- Gabrielsson, Claes. See Hagerman, Maja, and Claes Gabrielsson.
- Glømme, Jon E. "Runer: Kjærlighet på pinne." *Kapital: Tidsskrift for næringsliv, børs og økonomisk politikk* (Oslo) 1999.12, 104–06. [Summary of Terje Spurkland's lecture during "Humanioradagene" in Oslo, 1999.]
- Griffiths, Alan. "The fupark (and ogam): order as a key to origin." *Indo-germanische Forschungen* 104 (1999), 164–210.
- Gräslund, Anne-Sofie. "Några tankar om arkeologins möjligheter att spegla religionsskiftet." In *Yngre järnålder och historisk arkeologi i Stockholms län*, 1–8.
- Gräslund, Anne-Sofie. "Women on the Bridge to Conversion." In *Rune-stones: a colourful memory*, 55–61.

- Grønvik, Ottar. *Håvamål: Studier over verkets formelle oppbygning og dets religiøse innhold*. Det Norske Videnskaps-Akademi, II. Hist.-Filos. Klasse, Skrifter, n.s., 21. Oslo: Det Norske Videnskaps-Akademi, 1999. 86 pp. [Esp. 45–62: Óðinn's self-sacrifice; KJ 10 Himlingøje, KJ 66 Vånga, KJ 90 Sunde; Øpir.]
- Grønvik, Ottar. "Runeinnskriften fra Ribe." *Arkiv för nordisk filologi* 114 (1999), 103–27.
- Grønvik, Ottar. "Runeinnskriften på gullhornet fra Gallehus." *Maal og Minne* 1999, 1–18.
- Gustavson, Helmer. "En medeltida paxtavla från Lönsås kyrka." *Fornvännen* 94 (1999), 175–77.
- Gustavson, Helmer. "Verksamheten vid Runverket, Stockholm." *Nytt om runer* 14 (1999), 19–25.
- Hadenius, Stig, Torbjörn Nilsson and Gunnar Åselius. *Guide till Sveriges historia*. Stockholm: Kunskapsförlaget/Norstedt, 1999. 527 pp. [312–17: "Rökstenen: Dunkla rekordrunor".]
- Hagerman, Maja, and Claes Gabrielsson (photos). *Tusenårsresan*. Stockholm: Prisma, 1999. 236 pp. [25–34: "Haukr från Vallentuna: Tiden är 600-tal", game-piece from Vallentuna; 113–123: "Stenresare i Granby och Borresta: Kring år 1000"; 147–157: "Estrid: Tiden är 1000-tal", the Jarlabanke family; 159–171: "Inga på Snåttsta: Tiden är 1000-tal", U 29, U 329–32.]
- Hagland, Jan Ragnar. "Note on Two Runic Inscriptions Relating to the Christianization of Norway and Sweden." *Scripta Islandica: Isländska sällskapets årsbok* 49 for 1998 (1999), 34–44. [A53 Eik stone (Rogaland), found 1972; U 1033.]
- Hagland, Jan Ragnar. "Seminaret 'Innskrifter og dateringsproblematikk'." *Nytt om runer* 14 (1999), 32–33.
- Hall, Robert A., Jr. "Narrative Cohesion in the Kensington Runic Text." In *The Emergence of the Modern Language Sciences: Studies on the Transition from Historical-Comparative to Structural Linguistics in Honour of E. F. K. Koerner*, eds. Sheila Embleton et al., vol. 2: *Methodological Perspectives and Applications*, 255–64. Philadelphia: Benjamins, 1999.
- Hamilton, Jane. "Runstensfragment i Spånga." *Spångabygden* (Spånga Fornminnes- och Hembygds-gille) 68 (1999), 8–9.

- Haughton, Christine, and Dominic Powlesland. *West Heslerton: The Anglian Cemetery*, vol. 2: *Catalogue of the Anglian Graves and Associated Assemblages*. Yedingham, North Yorkshire: Landscape Research Centre, 1999. 376 pp. [310–11: runic inscription on cruciform brooch from Heslerton, North Yorkshire.]
- Hedvall, Rikard. “Askarna dolde en rundkyrka.” *Populär arkeologi* 17.4 (1999), 3–7. [5–6: grave-slab fragment from Klåstad, Östergötland, found in 1999.]
- Herschand, Frands. “Runestones as a Social Manifestation.” In *Runestones: a colourful memory*, 15–19.
- Hohler, Erla. *Norwegian Stave Church Sculpture*, vols. 1–2. Medieval Art in Norway. Oslo: Scandinavian University Press, 1999. 265 pp., 335 pp. [Vol. 1, 102–03: N121 and N123 Ål; 111: N148 Atrå; 117: N350 Borgund; 175: N564 Høre; 199: N172 Nesland; 218: N384 Stedje; 223: N110 Torpo; 225: N154 Tuddal; 248: N83 Vang; 256: N170–71 Vinje; vol. 2, 21.]
- Holder, Nick, and Peter Wardle. “A Disputed Early-Medieval Inscribed Stone from Barry, Vale of Glamorgan.” *Medieval Archaeology* 43 (1999), 216–22. [Discussion of possible but unlikely runes and ogham inscription on a piece of stone.]
- Hultgård, Anders. “Hammer, §2. Religionsgeschichtliches, c. Der H[ammer] und der altskand[inavische] Gott Thor.” In *Reallexikon der Germanischen Altertumskunde*, founded by Johannes Hoops, 2nd ed., eds. Heinrich Beck et al., vol. 13, 488–92. Berlin: de Gruyter, 1999. [Runic evidence for and runestones with depiction of Thor’s hammer.]
- Hylén, Håkan. “Sigurdsristningen eller Sigrids ristning.” *Sörmlandsbygden: Södermanlands hembygdsförbunds årsbok* 67 (1999), 179–86.
- Jensen, Jørgen Steen, Marie Stoklund and Michael Lerche Nielsen. “En Svend Estridsen ‘pragtmønt’ fra omkring 1065 fundet ved gravning i Lundagård.” *Nordisk Numismatisk Unions Medlemsblad* 1999(8), 156–57.
- Jesch, Judith. “Eleventh Annual Runic Workshop, Isle of Man, 1998.” *Nytt om runer* 14 (1999), 31–32.
- Kjersgaard, Erik. “Runer ingen kan råde.” In his *Møde med Danmarks-historien* [rpt. of articles in *Weekendavisen*, 1984–95], text rev.

- Henning Dehn-Nielsen, 43–45. København: Sesam, 1999. [Runic inscription from 1773 in Hårlev church; DR 230 Tryggevælde.]
- Knirk, James E. “Arbeidet ved Runearkivet, Oslo.” *Nytt om runer* 14 (1999), 16–18.
- Knirk, James E. “Modern Runestone Found in 1994 in Rûnes, France.” *Nytt om runer* 14 (1999), 14.
- Knirk, James E. “Runer i Hagia Sofia i Istanbul.” *Nytt om runer* 14 (1999), 26–27.
- Knirk, James E. See Axelson, Jan, and James E. Knirk.
- Knutsson, Christer. “Runinskrifter i Tiohärads tre folkland.” In *Landen kring sjöarna: En historia om Kronobergs län i mångtusenårigt perspektiv*, ed. Lennart Johansson. Växjö: Kronobergs läns hembygdsförbund; Smålands museum, 1999 = *I Varend och Sunnerbo: Kulturspridaren 1999.5 (Kronobergsboken 1999–2000)*, 56–57.
- Källström, Magnus. “Runstenarna vid Spånga kyrka [pt. 1].” *Spånga-bygden* (Spånga Fornminnes- och Hembygds-gille) 69 (1999), 13–16.
- Källström, Magnus. “Runstenarna vid Spånga kyrka [pt. 2].” *Spånga-bygden* (Spånga Fornminnes- och Hembygds-gille) 70 (1999), 9–13.
- Källström, Magnus. *Torbjörn skald och Torbjörn—studier kring två mellansvenska runristare*. Meddelanden från Institutionen för nordiska språk vid Stockholms universitet (MINS) 48. Stockholm: Institutionen för nordiska språk, Stockholms universitet, 1999. vi+148 pp.
- Lager, Linn. “Runestone Crosses.” In *Runestones: a colourful memory*, 47–54.
- Lagerstedt, Anna. “Att vara smed: Föreställningar och uppfattningar utifrån medeltida texter och runinskrifter.” In *Aktuell Arkeologi*, vol. 7, eds. Patrik Nordström and Marie Svendin, 61–68. Stockholm Archaeological Reports (SAR) 36. Stockholm: Arkeologiska institutionen, Stockholms universitet, 1999.
- Lamm, Jan Peder. “Häggeby.” In *Reallexikon der Germanischen Altertumskunde*, founded by Johannes Hoops, 2nd ed., eds. Heinrich Beck et al., vol. 13, 277–79. Berlin: de Gruyter, 1999. [U 664 Häggeby (carving without runes).]
- Larsson, Mats G. “Runstenar och statistik.” *Fornvännen* 94 (1999), 196–99.

- Larsson, Patrik. "Ristaren Visätes beteckning av palatalt *r*." In *Runor och namn*, 45–54.
- Libermann, Anatoly. Review of *Runeninschriften als Quellen interdisziplinärer Forschung*, ed. Klaus Düwel (1998). *Scandinavian Studies* 71 (1999), 487–89.
- Looijenga, Tineke. "The Bergakker Find and its Context." In *Pforzen und Bergakker*, 141–51.
- Looijenga, Tineke. "Who Wrote the Breza Futhark, and Why?" In *Grippe, Kamm und Eulenspiegel: Festschrift für Elmar Seebold zum 65. Geburtstag*, eds. Wolfgang Schindler and Jürgen Untermann, 263–75. Berlin: de Gruyter, 1999.
- Looijenga, Tineke. "The Yew-Rune in the Pforzen Inscription." In *Pforzen und Bergakker*, 80–87.
- Lönnqvist, Olov. *Ett 60-tal läsningar av Rökstenen: Ordalydelsen jämförd textavsnitt för textavsnitt*. Norrköping: privat printing, 1999.
- Lövfors, Sven. "Om ristningens anordning på den nyfunna runstenen i Hol och runordet *harpa*." In *Från dataskärm och forskarpärm: Språkliga studier tillägnade Birgitta Ernby i juni 1999*, 162–70. Meddelanden från Institutionen för svenska språket vid Göteborgs universitet (MISS) 25. Göteborg: Institutionen för svenska språket, Göteborgs universitet, 1999. [Hol church runestone (Vg), found 1996.]
- MacLeod, Mindy. "The Morby Runestone." In *Runestones: a colourful memory*, 63–68.
- MacLeod, Mindy. "Runic Ligatures: An Investigation of Bind-Runes in Runic Epigraphy." Doctoral dissertation, Department of Germanic Studies, The University of Melbourne, 1999. 487 pp.
- Markey, Thomas L. "Studies in Runic Origins 2: From Gods to Men." *American Journal of Germanic Linguistics and Literatures* 11 (1999), 131–203. [Etruscan theory.]
- Marth, Regine. "Das Runenkästchen im Herzog Anton Ulrich-Museum Braunschweig—ein angelsächsisches Werk des 8. Jahrhunderts in Niedersachsen." In *Pforzen und Bergakker*, 209–15.
- Mees, Bernard. "The Celts and the Origin of the Runic Script." *Studia Neophilologica* 71 (1999), 143–155.
- Meijer, Jan. Review of *Runristaren Öpir*, by Marit Åhlén (1997). *Amsterdamer Beiträge zur älteren Germanistik* 51 (1999), 234–38.

- Melefors, Evert. "Gotländska runmästare." In *Runor och namn*, 63–71.
- Murphy, G. Ronald. "Mid alofatun: Secular beer, sacred ale." In *Interdigitations: Essays for Irmengard Rauch*, eds. Gerald F. Carr et al., 183–88. New York: Lang, 1998. [Mentions *alu* and *ϕrunar*.]
- Mæhlum, Brit. *Mellom Skylla og Kharybdis: Forklaringsbegrepet i historisk språkvitenskap: Essay*. Oslo: Novus, 1999. 229 pp. [86–110: vowel representation i older and transitional runic inscriptions.]
- Nedoma, Robert. "Die Runeninschrift auf dem Halsring von Aalen." *Studia anthroponymica Scandinavica* 17 (1999), 11–19.
- Nedoma, Robert. "Die Runeninschrift auf der Gürtelschnalle von Pforzen—ein Zeugnis der germanischen Heldensage." In *Pforzen und Bergakker*, 98–109.
- Nielsen, Michael Lerche. "Runeindskrifterne fra Starigard/Oldenborg: Og andre runefund fra det vestsлавiske område." *Danske studier* 94 (1999), 16–36.
- Nielsen, Michael Lerche. See Jensen, Jørgen Steen, Marie Stoklund and Michael Lerche Nielsen.
- Nilsson, Torbjörn. See Hadenius, Stig, Torbjörn Nilsson and Gunnar Åselius.
- Nilsson, Torbjörn K. "Notationes Germanicae X–XIV." *North-Western European Language Evolution (NOWELE)* 35 (May 1999), 49–65. [55–56: "XII. Die Übersetzung des Frauennamens auf der gotischen Inschrift aus Leţcani—Eine Korrektur".]
- Nyberg, Kurt. "Composition in Rune Ornamentation." In *Runestones: a colourful memory*, 39–46.
- Nyström, Staffan. Review of *Runor och namn*, eds. Lennart Elmevik and Svante Strandberg (1999). *Namn och bygd* 87 (1999), 183–184.
- Odenstedt, Bengt. "The Bergakker Inscription. Transliteration, Interpretation, Message: Some Suggestions." In *Pforzen und Bergakker*, 163–73.
- Ohlsson, Stig Örjan. "Schweden und Schwedisch in Estland." In *Sprachen in Finnland und Estland*, ed. Pekka Lehtimäki, 137–54. Wiesbaden: Harrassowitz, 1999.
- Owe, Jan. "Två otolkade runnamn—**alah** och **uhi**." *Studia anthroponymica Scandinavica* 17 (1999), 21–26.

- Page, R. I. *The Icelandic Rune-Poem*. London: Viking Society for Northern Research, University College London, 1999. 37 pp. [Rpt. of *Nottingham Medieval Studies* 42 (1998), 1–37.]
- Page, R. I. *An Introduction to English Runes*. 2nd ed. Woodbridge, Suffolk: Boydell, 1999. xv+249 pp.
- Page, R. I. “Recent Finds of Anglo-Saxon Runes.” *Nytt om runer* 14 (1999), 9–11.
- Pamp, Bengt. Presentation of *Grundfragen der Umlautphonemisierung*, by Michael Schulte (1998). *Arkiv för nordisk filologi* 114 (1999), 234–35.
- Parsons, David. *Recasting the Runes: The Reform of the Anglo-Saxon Futhorc*. Runrön 14. Uppsala: Institutionen för nordiska språk, Uppsala universitet, 1999. 148 pp.
- Pedersen, Anne. “Jelling-monumenterne på tærskelen til et nyt årtusinde.” *Vejle Amts årbog 1999 (Middelalderen i Vejle Amt)*, 25–40.
- Peterson, Lena. “Nordiskt runnamnslexikon: Presentation av ett forskningsprojekt.” *Studia anthroponymica Scandinavica* 17 (1999), 99–102.
- Peterson, Lena. “Varierande personnamn på uppländska runstenar.” *Namnspalten i UNT (Ortnamnssällskapet i Uppsala)* 17 (8 Sept. 1998–8 June 1999), 19.
- Pforzen und Bergakker: Neue Untersuchungen zu Runeninschriften*. Ed. Alfred Bammesberger, in collaboration with Gaby Waxenberger. Historische Sprachforschung (Historical Linguistics), Ergänzungsheft 41. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 1999. 304 pp. [231–79: bibliography; 281–304: plates. See Babucke; Bammesberger; Düwel; Eichner; Eythórsson; Looijenga; Marth; Nedoma; Odenstedt; Pieper; Quak; Schwab; Seebold; Vennemann; Wagner; Waxenberger.]
- Pieper, Peter. “Die Runenschnalle von Pforzen (Allgäu)—Aspekte der Deutung: 2. Technologische Beobachtungen und runographische Überlegungen.” In *Pforzen und Bergakker*, 25–35.
- Quak, Arend. “Zu den Runenformen der Inschrift von Bergakker.” In *Pforzen und Bergakker*, 174–79.
- Quak, Arend. Review of *Runor, magi, ideologi*, by Björn Andersson (1997). *Amsterdamer Beiträge zur älteren Germanistik* 51 (1999), 280–83.

- Quak, Arend. Review of *Runristaren Öpir*, by Marit Åhlén (1997). *Beiträge zur Namenforschung*, n.s., 34 (1999), 97–99.
- Quak-Stoilova, Julia. “Runenschrift nog steeds raadselachtig.” *Scarabee: Archeologisch Magazine* (Wassenaar, Netherlands) 40 (June 1999), 30–33.
- Roesdahl, Else. “Jellingstenen—en bog af sten.” In *Menneskelivets mangfoldighed: Arkæologisk og antropologisk forskning på Moesgård*, eds. Ole Høiris et al., 235–44. Højbjerg: Moesgård, 1999.
- Runestones: a colourful memory*. Ed. Eija Lietoff; trans. Elisabet Green and Mindy MacLeod. Uppsala: Gustavianum, 1999. 83+[1] pp. [See Gräslund; Herschand; Lager; MacLeod; Nyberg; Thráinsson; Åhlén.]
- Runor och namn: Hyllningsskrift till Lena Peterson den 27 januari 1999*. Eds. Lennart Elmevik and Svante Strandberg. Namn och samhälle 10. Uppsala: Uppsala universitet, 1999. xix+167 pp. [See Axelson; Elmevik; Larsson; Melefors; Stille; Widmark; Williams; Åhlén.]
- Salberger, Evert. “**botba**: En ordform med bindruna.” In *I hast hälsar: Festskrift till Göran Hallberg på 60-årsdagen den 7. oktober 1999*, eds. Stig Isaksson et al., 202–204. Språk- och folkminnesinstitutet, Dialekt- och ortnamnsarkivet i Lund, Skrifter 9. Lund: Dialekt- och ortnamnsarkivet i Lund, 1999.
- Salberger, Evert. “Giberga-stenens **trbnfr**.” *Studia archaeologica Ostrobotniensia* 1993–1997 (1999), 73–78.
- Salberger, Evert. “Högom-stenen i Selånger.” *Studia archaeologica Ostrobotniensia* 1993–1997 (1999), 79–87.
- Salberger, Evert. “Korsets utformning på Båtholmen-stenen.” *Studia archaeologica Ostrobotniensia* 1993–1997 (1999), 49–63.
- Salberger, Evert. “Namnet i *atruakn* på Sö 45.” *Ortnamnssällskapets i Uppsala årsskrift* 1999, 43–56.
- Salberger, Evert. “Två västgötska runstudier.” *Västgötalitteratur* 1999, 29–40. [Vg 30 Järpås, Vg 37 Rackeby.]
- Salberger, Evert. “**uitkars**: Ett runsvenskt mansnamn.” *Studia archaeologica Ostrobotniensia* 1993–1997 (1999), 121–130.
- Samplonius, Kees. Review of *Runeninschriften als Quellen interdisziplinärer Forschung*, ed. Klaus Düwel (1998). *Tijdschrift voor Skandinavistiek* 20 (1999), 171–85.

- Sandqvist, Elisabet. "Stavlösa runor och regional identitet: Mot en kontextuell tolkning av den yngre järnåldern i Hälsingland." In *Aktuell Arkeologi*, vol. 7, eds. Patrik Nordström and Marie Svendin, 79–87. Stockholm Archaeological Reports (SAR) 36. Stockholm: Arkeologiska institutionen, Stockholms universitet, 1999.
- Scardigli, Piergiuseppe. Review of *Runeninschriften als Quellen interdisziplinärer Forschung*, ed. Klaus Düwel (1998). *Zeitschrift für deutsches Altertum und deutsche Literatur* 128 (1999), 445–50.
- Schwab, Ute. "Die Runenschnalle von Pforzen (Allgäu)—Aspekte der Deutung: 4. Diskussion." In *Pforzen und Bergakker*, 55–79.
- Schwab, Ute. "Zweierlei Runenwünsche aus alamannischen Fundstätten." In *Ze hove und an der strâzen: Die deutsche Literatur des Mittelalters und ihr "Sitz im Leben": Festschrift für Volker Schupp zum 65. Geburtstag*, eds. Anna Keck and Theodor Nolte, 12–27. Stuttgart: Hirzel, 1999. [Fützen bronze button, Hüfingen bracteate, Lauchheim-Wasserfurche comb, KJ 164 Weingarten fibula, Pforzen ivory ring.]
- von See, Klaus. *Europa und der Norden im Mittelalter*. Heidelberg: Winter, 1999. 452 pp. [87–94: Viking Age runestones.]
- Seebold, Elmar. "Bemerkungen zur Runeninschrift von Pforzen." In *Pforzen und Bergakker*, 88–90.
- Seebold, Elmar. "Die Runeninschrift von Bergakker." In *Pforzen und Bergakker*, 157–62.
- Snædal, Thorgunn. "Böndernas rike." *Populär Historia* 1999.3, 28–32, 33 ("Sevärda runstenar").
- Spencer, Norman R. Review of *Runristaren Öpir*, by Marit Åhlén (1997). *Journal of English and Germanic Philology* 98 (1999), 398–400.
- Spurkland, Terje. See Glømmen, Jon E.
- Sterner, Jan. *Två tusen år i Gävlebygden: En historisk, kulturell och språklig resa från järnåldern till plaståldern*. Arkeologi och kulturhistoria 2. Hedesunda: Knight, 1999. 320 pp. [34–38: runes and runic inscriptions.]
- Stille, Per. "Peter och Tor—två namn i svenska runinskrifter." In *Runor och namn*, 87–93.

- Stille, Per. *Runstenar och runristare i det vikingatida Fjädrundaland: En studie i attribuering*. Runrön 13. Uppsala: Institutionen för nordiska språk, Uppsala universitet, 1999. 245 pp. [Doctoral dissertation; Balli, Eiríkr, Lífsteinn, Tíðkumi.]
- Stoklund, Marie. "Arbejdet ved Runologisk Laboratorium, København." *Nytt om runer* 14 (1999), 4–8.
- Stoklund, Marie. "Blyamuletten fra Høje Taastrup." *Byhistorisk Samling og Arkiv i Høje-Taastrup Kommune, Årsskrift* 1999, 33–36.
- Stoklund, Marie. "Gudme, §2. Inschriften." In *Reallexikon der Germanischen Altertumskunde*, founded by Johannes Hoops, 2nd ed., eds. Heinrich Beck et al., vol. 13, 148–49. Berlin: de Gruyter, 1999.
- Stoklund, Marie. "Haiðaby, §9. Runeninschriften." In *Reallexikon der Germanischen Altertumskunde*, founded by Johannes Hoops, 2nd ed., eds. Heinrich Beck et al., vol. 13, 384–87. Berlin: de Gruyter, 1999.
- Stoklund, Marie. "Helnæs, §2. Runologisches." In *Reallexikon der Germanischen Altertumskunde*, founded by Johannes Hoops, 2nd ed., eds. Heinrich Beck et al., vol. 14, 340–41. Berlin: de Gruyter, 1999.
- Stoklund, Marie. "Himlingøje, §2. Runologisches." In *Reallexikon der Germanischen Altertumskunde*, founded by Johannes Hoops, 2nd ed., eds. Heinrich Beck et al., vol. 14, 579–80. Berlin: de Gruyter, 1999.
- Stoklund, Marie. "Nydams-runeindskrifterne." Appendix (pp. 32–33) to "...som samlede Ofre fra en talrig Krigerflok': Status over Nationalmuseets Nydamprojekt 1989–97", by Flemming Rieck, Erik Jørgensen, Peter Vang Petersen and Charlie Christensen. *Nationalmuseets Arbejdsmark* 1999, 11–34.
- Stoklund, Marie. "Runer 1998"; "Runes 1998". *Arkæologiske udgravninger i Danmark* 1998 (1999), 299–303, 303–05.
- Stoklund, Marie. See Jensen, Jørgen Steen, Marie Stoklund and Michael Lerche Nielsen.
- Strauch, Dieter. "Hälsingelag(en), §4. Der Forsaring." In *Reallexikon der Germanischen Altertumskunde*, founded by Johannes Hoops, 2nd ed., eds. Heinrich Beck et al., vol. 13, 283. Berlin: de Gruyter, 1999.
- Svensson, Torsten. Presentation of *Runor: Historia, tydning, tolkning*, by Lars Magnar Enoksen (1998). *Populär arkeologi* 17.2 (1999), 33.

- Söderberg, Barbro. Presentation of *Runeninschriften als Quellen interdisziplinärer Forschung*, ed. Klaus Düwel (1998). *Arkiv för nordisk filologi* 114 (1999), 233–34.
- Tesch, Sten. “Ristade Kettill från Tavastland runorna?” *Populär arkeologi* 17.3 (1999), 28–29. [Bone fragment (SI 63) and spindle whorl (SI 64) from Professorn 1, Sigtuna, found in 1999.]
- Thráinsson, Þórhallur. “Traces of Colour.” In *Runestones: a colourful memory*, 21–30.
- Thráinsson, Þórhallur. “Twisted Animals of Heathen Origin.” In *Runestones: a colourful memory*, 31–38.
- Thuesen, Karen. “Vort ældste poetiske sprog—en introduktion.” In 7. *Møde om Udforskningen af Dansk Sprog, Aarhus Universitet 8.–9. oktober 1998*, eds. Peter Widell and Mette Kunøe, 338–48. Århus: Institut for Nordisk Sprog og Litteratur, Aarhus Universitet, 1999.
- Tollin, Clas. *Rågångar, gränshallar och ägoområden: Rekonstruktion av fastighetsstruktur och bebyggelseutveckling i mellersta Småland under äldre medeltid*. Meddelande från Kulturgeografiska institutionen vid Stockholms universitet 101. Stockholm: Stockholms universitet, 1999. 268 pp. [51–54: “Runstenar och gränser”.]
- Þórhallur Eypórrsson. See Eythórrsson, Þórhallur.
- Þórhallur Þráinsson. See Thráinsson, Þórhallur.
- Varenius, Björn. “The Retinue and the Ship: An Archaeo-sociological Study of Scandinavia at the Turn of the Last Millennium and the Following Centuries.” *Current Swedish Archaeology* 7 (1999), 173–82. [Familial/social relations on runestones; the Ingvarr stones; Jarlabanki.]
- Vennemann, Theo. “Note on the Runic Inscription of the Bergakker Scabbard Mount.” In *Pforzen und Bergakker*, 152–56.
- Wagner, Norbert. “Ahd. Egil(-).” In *Pforzen und Bergakker*, 114–17.
- Wagner, Norbert. “Swabharjar.” *Beiträge zur Namenforschung*, n.s., 34 (1999), 9–16. [KJ 78 Rö.]
- Wagner, Norbert. “Zur Runeninschrift von Pforzen.” In *Pforzen und Bergakker*, 91–97.
- Wamers, Egon. “Harald Blåtands dåb og den store Jellingsten: ... ok Dani gærði kristna ...: Den store Jellingstens billedprogram i lyset af den

- ottonske kunst." *Vejle Amts Årbog* 1999 (*Middelalderen i Vejle Amt*), 47–66.
- Wardle, Peter. See Holder, Nick, and Peter Wardle.
- Waxenberger, Gaby. "The Problematic Inscription on the Brunswick Casket: Research Summary." In *Pforzen und Bergakker*, 216–29.
- Widmark, Gun. "Till tolkningen av Forsaringens inskrift." In *Runor och namn*, 117–24.
- Williams, Henrik. "Hur många *Eliv* fanns det i Gamla Uppsala? Något om formuleringen av runtexter." In *Runor och namn*, 125–34.
- Williams, Henrik. "Hvað er títt?" *Forskning och Framsteg* 34.5 (1999), 47–51. [Development of Swedish language; Sö 131 Lundby, U 792 Ulunda.]
- Williams, Henrik. "Runestones and the Conversion of Sweden." In *This Immense Panorama: Studies in Honor of Eric J. Sharpe*, eds. Carole M. Cusack and Peter Oldmeadow, 59–78. Sydney Studies in Religion 2. Sydney: School of Studies in Religion, University of Sydney, 1999.
- Williams, Henrik. Review of *Runor: Historia, tydning, tolkning*, by Lars Magnar Enoksen (1998). *Rig* (Stockholm) 82 (1999), 247–49.
- Yngre järnålder och historisk arkeologi i Stockholms län: Två seminarier vid Stockholms läns museum*. Eds. Peter Bratt and Åsa Lundström. Stockholm: Stockholms läns museum, 1999. [4]+130 pp. [See Andersson; Gräslund; Zachrisson.]
- Zachrisson, Torun. "Runstenar vid ägogräns—portar in i gårdens landskap." In *Yngre järnålder och historisk arkeologi i Stockholms län*, 65–73.
- Åhlén, Marit. "The Runestones in the University Park." In *Runestones: a colourful memory*, 69–84.
- Åhlén, Marit. "Ytterligare ett runstensfynd från kvarteret Torget i Uppsala." In *Runor och namn*, 135–40.
- Åselius, Gunnar. See Hadenius, Stig, Torbjörn Nilsson and Gunnar Åselius.

Jan Axelson, Institutionen för nordiska språk, Uppsala universitet, Box 513, S-751 20 Uppsala
 James E. Knirk, Runearkivet, UKM, Universitetet i Oslo
 K. Jonas Nordby, Runearkivet, UKM, Universitetet i Oslo

Supplements to the Runic Bibliographies for 1995 to 1998

1995:

- Fellows-Jensen, Gillian. *The Vikings and Their Victims: The Verdict of the Names: The Dorothea Coke Memorial Lecture in Northern Studies, delivered at University College London, 21 February 1994*. London: Viking Society for Northern Research, 1995. 34 pp. [Personal names on runestones used as evidence.]
- Holck, Jakob Povl. "Runer og Romerskrift." Master's (Cand.phil.) thesis, Københavns Universitet, 1995. 124+XII+viii pp.
- Knirk, James E. "Runesex for alle pengene." [Review of *Runer i kulturhistorisk sammenheng*, by Kjell Aarhun (1994).] *Nicolay: Arkeologisk tidsskrift* (Oslo) 65/66 (1995), 4–7.
- Knudsen, Anne Merete. "Kristne kors i hedenske graver." *Arkeo: Nytt fra Arkeologisk institutt, Universitetet i Bergen* 1995.1, 22–26.
- Pinckney, Roger. "Minnesota's Vikings." *American History* (Harrisburg, Penn.) 30.6 (1995), 22–25, 64–65. [Kensington.]
- Solli, Brit. "Fra hedendom til kristendom: Religionsskiftet i Norge i arkeologisk belysning." *Viking* 58 (1995), 23–48. [23–24: N449 Kuli.]

1997:

- Hedin, Finnvald. *A Mooring Holes' Study And Two Tragedies*. Everett, Wash.: Vindu, 1997. 128 pp. [57–62: Kensington.]
- Henriksen, Egil. "Runekorset på Stavanger Museum." *Stavanger museum, Årbok* 106 (1996; publ. 1997), 69–80.
- Mees, Bernard. "A New Interpretation of the Meldorf Fibula Inscription." *Zeitschrift für deutsches Altertum und deutsche Literatur* 126 (1997), 131–39.

1998:

- Acker, Paul. *Revising Oral Theory: Formulaic Composition in Old English and Old Icelandic Verse*. Garland Reference Library of the Humanities 2104; Garland Studies in Medieval Literature 16. New York: Garland, 1998. [35–60: Old English "Rune Poem".]

- Buchanan, Donal. See Polansky, Jon, Donal Buchanan and Norman Totten.
- Carlson, Suzanne O. "The Decipherment of American Runestones." In *Across Before Columbus? Evidence for Transoceanic Contact with the Americas prior to 1492* [proceedings of the NEARA Columbian Quincentennial Conference, Brown University, 1992], eds. Donald Y. Gilmore and Linda S. McElroy, 217–36. Edgecomb, Maine: New England Antiquities Research Association (NEARA), 1998.
- Cucina, Carla. "Il paradosso delle rune nella storiografia secondo la critica vichiana." *Classiconorroena* 12 (July–December 1998), 1–6.
- Dahlgren, Curt H. *Ortnamnet Upplands-Bro*. Upplands-Bro Kulturhistoriska Forskningsinstitut, småskriftserie 1. Bro: Upplands-Bro Kulturhistoriska Forskningsinstitut, 1998. 24 pp. [U 617.]
- Hall, Robert A., Jr. See Nielsen, Richard, Robert A. Hall Jr. and James E. Knirk.
- Hauck, Karl. "Die runenkundigen Erfinder von den Bildchiffren der Goldbrakteaten (Zur Ikonologie der Goldbrakteaten, LVII)." *Frühmittelalterliche Studien* 32 (1998), 28–56 and pl. XI.
- Knirk, James E. See Nielsen, Richard, Robert A. Hall Jr. and James E. Knirk.
- Luiselli Fadda, Anna Maria. "Aspetti e significati della compresenza delle scritture romana e runica nelle iscrizioni anglosassoni." In *Incontri di popoli e culture tra V e IX secolo: Atti delle V Giornate di studio sull'età romanobarbarica, Benevento, 9–11 giugno 1997*, ed. Marcello Rotili, 89–101. Napoli: Arte, 1998.
- Nielsen, Richard, Robert A. Hall Jr. and James E. Knirk. "Forum: The Kensington Runestone." *Epigraphic Society Occasional Publications* 23 (1998), 187–265. [189–237: "On Linguistic Aspects Concerning the Kensington Runestone", by Richard Nielsen; 238–41: "Attestations as Evidence in Language-History", by Robert A. Hall; 242–43: "Richard Nielsen's Reply to Hall's Comments on my 1994 and 1995 Drafts"; 244: letter from James E. Knirk to Richard Nielsen dated 3 September 1994; 245–47: letter from James E. Knirk to Richard Nielsen dated 17 May 1995; 248–65: "Richard Nielsen's Reply to Questions from Dr. Knirk".]

- Nilsson, Bertil. "Vikings Deceased in England—Commemorated by Whom? Runic Memorials in Sweden." In *The Community, the Family and the Saint: Patterns of Power in Early Medieval Europe: Selected Proceedings of the International Medieval Congress, University of Leeds 4–7 July 1994, 10–13 July 1995*, eds. Joyce Hill and Mary Swan, 379–90. International Medieval Research 4. Turnhout: Brepols, 1998.
- Polansky, Jon, Donal Buchanan and Norman Totten. "History from Epigraphy in the Americas: Scientific Evaluations of the Evidence." *Journal of the West* 37.4 (October 1998), 47–57. [49–50: Kensington and Spirit Pond.]
- Riutort, Macia. "El runatal." *Salina: Revista de Lletres* (Tarragona, Spain) 12 November 1998, 29–39. [Concerning runes, names of runes, etc.]
- Rogers, Elwin E. *Labyrinths of Speculation: The Kensington Rune Stone, 1898–1998*. Freeman, South Dakota: Pinehill, 1998. 62 pp.
- Sermon, Richard. "A Reassessment of the Franks Casket Cryptic Inscription." *Glevensis: The Gloucester and District Archaeological Research Group (GADARG) Review* 31 (1998), 17–21.
- Totten, Norman. See Polansky, Jon, Donal Buchanan and Norman Totten.

Jan Axelson, Uppsala; James E. Knirk, Oslo; K. Jonas Nordby, Oslo

The Runic Bibliography

The runic bibliography is the most time-consuming aspect of the production of *Nytt om runer*. Since Jan Axelson currently holds a doctoral research fellowship in Uppsala and James E. Knirk now is employed in Copenhagen, the difficulties have become even greater. The editors therefore repeat their request that readers of *Nytt om runer*, especially users of the Internet version with its preliminary bibliographical lists, inform them of any new publications missing from their lists and of any mistakes in their registrations.

Addresses of Centres for Runic Research

Denmark:

Runologisk Laboratorium, Nationalmuseet
 Danske Afdeling, Danmarks Middelalder og Renæssance
 Attn.: Marie Stoklund
 Frederiksholms Kanal 12
 DK-1220 København K, Denmark
 Tel.: (45) 33473118, fax: (45) 33473312

England:

Professor R. I. Page
 Corpus Christi College
 Cambridge CB2 1RH, England
 Fax: (44) 1223-338061

Germany:

Prof. Dr. Klaus Düwel, Seminar für deutsche Philologie
 Georg-August-Universität Göttingen
 Käte-Hamburger-Weg 3
 D-37073 Göttingen, Germany
 Tel.: (49) 551-397611; fax: (49) 551-397511

Norway:

Runearkivet, UKM/Oldsaksamlingen, Universitetet i Oslo
 Attn.: K. Jonas Nordby
 Postboks 6762 St. Olavs plass
 N-0130 Oslo, Norway
 Tel: (47) 22851955; fax: (47) 22851938

Sweden:

Runverket, Riksantikvarieämbetet
 Attn.: Helmer Gustavson
 Box 5405
 S-114 84 Stockholm, Sweden
 Tel.: (46) 8-51918509; fax: (46) 8-51918515

B

Returadresse/Return address: Nytt om runer, c/o Runearkivet
UKM/Oldsaksamlingen
Universitetet i Oslo
Postboks 6762 St.Olavs plass
N-0130 OSLO, NORGE/NORWAY

